

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

9 Ἀπριλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

Θεόφιλε Καίρη.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Κυριακόν.

Φίλε καὶ ἀδελφε,

Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς φίλος ἡμῶν Ι. Σωφάνης ἐγνωστοποίησεν εἰς ἐμὲ τοῦ φιλογενοῦς ἐκείνου καὶ φιλομούσου ἀνδρός, τοῦ μακαρίτου θείου σου, τὸν ἀπροσδόκητον θάνατον, καὶ τὴν αἰφνίδιον ἀπὸ Παρισίων ἀναχώρησίν σου.

Πόσον δὲ ἐγκάρδιον ἀληθῶς ὀδύνην καὶ ὀλίψιν ἐδοκίμασα, μόνος δύνασαι νὰ φαντασθῇς· διότι μόνος ἤξεύρεις καὶ ποίαν διάθεσιν εἶχον πρὸς τὸν μακαρίτην, καὶ ποίαν ἀδελφικὴν ἀγάπην σῶζω πρὸς σέ.

Ἀλλὰ, φίλε Ἰωάννη, αἱ τοιαῦται μάλιστα περιστάσεις ἀποδεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ ἄστατον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὸ βέβαιον τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἀναθέτῃ ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας εἰς πράγμα, τὸ ὁποῖον μικρά τις ἀφορμὴ νὰ ἀνατρέψῃ δύναται. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ νοῦν φέροντες, πρέπει νὰ παρηγορῶμεν αὐτοὶ ἑαυτούς· διότι κανεὶς δὲν δύναται νὰ παραμυθῇ ἀληθῶς τὸν τεθλιμμένον, εἰμὴ αὐτὸς ἐκυτὸν, ἀνατρέχων πάντοτε εἰς ἐκείνον, ὅστις ποτὲ βέβαια οὔτε τὸν ἐγκατέλειπεν, οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ.

Ἄν δὲν ἐγνώριζον ποίαν ψυχὴν ἔχεις, καὶ τίς εἶσαι, ἤθελον σέ γράψαι περισσότερα, τώρα δὲ τοῦτο μόνον προσθέτω. Ἄν ἦναι δυνατόν νὰ ἐξοικονομήσῃς τὰ ἀναγκαῖα ἐξοδά σου, ἐπέστρεψε εἰς Παρισίους διὰ νὰ τελειοποιηθῇς εἰς τὰ μαθήματά σου· εἰ δὲ καὶ τοῦτο εἶναι ἀνοικονόμητον, προσπάθησε, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, νὰ ἐμβῇς εἰς τίμιόν τι καὶ ἐπωφελὲς ἐπάγγελμα· διότι ἡ εἰς ἐπωφελῇ καὶ χρήσιμα ἔργα ἐνασχόλησις εἶναι μία τῶν κυριωτέρων εἰς τοιαύτας περιστάσεις παραμυθιῶν.

Ἡ φρόνησις, ἡ καρτερίαι καὶ πᾶσαι αἱ κατὰ Θεὸν ἀρεταὶ εἰς τοιούτους μάλιστα καιροὺς καταρχίζονται. Ἀνδρίζου λοιπὸν, ἀγαπητὲ, κατὰ

ΤΟΜΟΣ Ε'—1878.

πάντων τῶν ἐναντίων, καὶ ἔσο βέβαιος, ὅτι νικητὴς ἀναδεικνυόμενος θέλεις μάθει ἐμπράκτως νὰ ἐκτιμᾷς, ὡς πρέπει, τὸ κατὰ Θεὸν φρονεῖν καὶ πολιτεύεσθαι.

Ἐν Λονδίῳ, 1843,

Ἰανουαρίου 14.

ὁ φίλος καὶ ἀδελφός σου

Θ. ΚΑΪΡΗΣ.

Ἡ κατωτέρω ἀφήγησις ἀπεσπᾶσθαι ἐκ τοῦ ἀπὸ ὀλίγων ἡμερῶν δημοσιευθέντος 6' τόμου τῆς Histoire d'un crime τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ, ἧς ὁ α' τόμος εἶνε ἥδη, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ἐκδοσμένος. Ἐν τῷ διελθῶν τούτῳ ὁ κλεινὸς ποιητὴς πραγματεύεται τὰ κατὰ τὴν τέλεισιν τοῦ πραξικοπήματος τῆς 2 Δεκεμβρίου, δι' οὗ ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας Ναπολεὼν ὁ Ι' καὶ τὰ μετ' αὐτὸ μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ α' τόμος περιλαμβάνει δηλαδὴ τὴν Ἐνέδραν καὶ τὴν Πάλην, ὁ 6' τὴν Σφαγὴν, τὴν Νίκην καὶ τὴν Πτώσιν. Ὡς θεῖγμα τῆς λαμπρότητος τοῦ ἔργου τούτου, ὅπερ ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ ἄλλα τὰ γνωστὰ τοῦ αὐτοῦ περικλειοῦς συγγραφέως, παρέχομεν τοῖς ἀναγνώταις τῆς "Ἑστίας" τὸ Σεδάν. Εὐχόμεθα ἡ ἄτεχνος ἡμῶν μεταγλώττισις νὰ μὴ ὀχράνῃ τὸν τηλαυγὲ λόγον τοῦ ποιητοῦ. Σ.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΕΔΑΝ

Α'

Ἐπανηρχόμεν ἀπὸ τῆς τετάρτης μου ἐξορίας· ἐξορίας ὄχι πολὺ βαρεῖας, ἐν Βελγίῳ. Ἡμεθα εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου 1871. Εἰσηρχόμεν εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τῶν μεθορίων τοῦ Λουξεμβούργου. Ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ μὲ εἶχε καταλάβει ὁ ὕπνος. Αἶφνης ἐστάθη ἡ ἀτμάμαξα καὶ τὸ τίναγμα ἐκείνο μὲ ἐξύπνισεν. Ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς.

Τὸ τοπεῖον πρὸ τοῦ ὁποίου εἶχε σταθῇ ὁ σιδηρόδρομος ἦτο γοητευτικόν.

Εὐρισκόμεν εἰς τὸ ἡμίφως ἐκείνο τοῦ διακεκομμένου ὕπνου· αἱ ἰδέαι μου, ἀδιάκριτοι καὶ συγκεχυμένοι, ὄνειρα ἔτι οὐσχι, ἐκυμαίνοντο ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ τῆς πραγματικότητος· κατειχόμεν ὑπὸ τοῦ ἀόριστου ἐκείνου θάμβους, ὅπερ καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐξυπνήσῃ.

Διανύς ποταμὸς ἔρρεε πλησίον εἰς τὸν σιδηρόδρομον περὶ νῆσον πρασίνην καὶ χαρὰν ἀποπνεύσαν. Ἦτο τόσο πυκνὴ ἡ φυτεία, ὥστε αἱ νῆσαι αἱ ἐπιβαίνουσαι ἐκείσε, ἐχῶνοντο ἐντὸς τῆς πρασινάδος καὶ ἐγίνοντο ἄφαντοι. Ὁ ποταμὸς διηυθύνετο ἀνὰ τερπνὴν κοιλάδα, ἥτις ὡμοιάζε πρὸς κήπον. Ἦσαν μὴλέαι ἐκεῖ ὑπομνησκουσαι τὴν Εὐάν καὶ ἱτέαι ὑπομνησκουσαι τὴν Γαλάτειαν.

Ἡμεθα, ὡς εἶπον, εἰς ἓνα ἐκ τῶν μνηῶν ἐ-

καίνων τῆς ἡμετέρας, καθ' ἣν αἰσθάνεται τις τὸ θέλητρον τῆς ληγούσης ὥρας τοῦ ἔτους· ἂν ὁ χειμὼν εὐρίσκειται περὶ τὰ τέλη του, ἀκούεις ἐρχόμενον τῆς ἀνοιξέως τὸ ἄσμα, ἂν τὸ θέρος σβύννεται, διακρίνεις εἰς τὸν ὀρίζοντα τὸ μείδιμα τὸ ἀόριστον τοῦ φθινοπώρου.

Ὁ ἄνεμος κατεπράυνε καὶ καθίστα ἀρμονικὸς τοὺς γλυκεῖς ἐκείνους ἡχούς, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν ψιθυρὸν τῆς πεδιάδος. Τὸ ἀπήχημα τῶν κωδωνίσκων ἐνόμιζες ὅτι κατεβρυχάται τὸν βόμβον τῶν μελισσῶν· συνηγνῶντο πρὸς τοὺς πρώτους βότρυες αἱ τελευταῖαι χρυσάλλιδες. Εἶνε κῶμα ἡ ὥρα αὕτη τοῦ ἔτους χαρᾶς ἐπὶ τῇ ζωῇ καὶ λύπης ἀσυνειδήτου διὰ τὸν μετ' ὀλίγον θάνατον. Ἦτο ἀνέκφραστος ἡ ἡδύτης τοῦ θάλλους τοῦ ἡλιακοῦ. Ἐβλεπες ἐκεῖ λαμπρὰς γαῖας, αἱ εἶχε διασχίσει τὸ ἄροτρον καὶ στέγας ἐντίμους γεωργῶν, ἔβλεπες τὰ δένδρα νὰ σκιαζοῦσιν τὴν χλόην ἥτις ἐξετείνετο ὑπὸ τοὺς κλάδους των. Ἐμυκῶντο οἱ βόες ὅπως εἰς τὰ Γεωργικά τοῦ Βιργιλίου καὶ ἐχρῶνον αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες τὸν καπνὸν τὸν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ τῶν ἀγροτικῶν οἰκίσκων. Ἦκούοντο μακρὰν ῥυθμικῶς κροτοῦντες ἄκμωνες· ἐμυγνέτο ὁ ῥυθμὸς τῆς ἐργασίας πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῆς φύσεως. Ἐγὼ ἐσυλλογιζόμην. Ἦτο ἡσυχος καὶ θαυμασία ἡ πεδιάς· ὁ γλαυκὸς οὐρανὸς ἐπερείδετο ἐπὶ χαρίεντος κύκλου λοφίσκων. Ἦκούετο μακρὰν τῶν πτηνῶν τὸ κελάδημα καὶ πλησίον μου αἱ φωναὶ τῶν παιδίων ὡς δύο ἄσματτα ἀγγέλων ἀναμίζ. Ἡ γενικὴ διαύγεια εἶχε περιβάλλει καὶ ἐμὲ καὶ διήγειρεν αὐγὴν ἐν τῇ ψυχῇ μου ἡ χάρις ἐκείνη καὶ ἐκείνο τὸ μεγαλεῖον.

Αἶφνης ἠρώτησέ τις τῶν συνοδοιπόρων·

— Τί μέρος εἶνε τοῦτο;

— Ἄλλος δέ τις ἀπήντησεν·

— Τὸ Σεδάν.

Ἐφρικίασα.

Ἦτο λοιπὸν τάφος ὁ παράδεισος ἐκεῖνος.

Ἐστράφη καὶ παρετήρησα. Ἦτο στρογγύλη ἡ κοιλάς καὶ βαθουλὴ ὡς κρατήρ. Ὁ ποταμὸς σκοιὸς καὶ ἐλικειδὴς μοῖ ἐφάνη ὡς ὄφιν. Οἱ ὑψηλοὶ λόφοι ὑπερτεθειμένοι ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου περιεκύκλωνον τὸ χωρίον ὡς τριπλοῦν ἀπόρθητον τεῖχος. Ἄν εἰσῆρχεσθαι ἐκεῖ ἔμμενες διὰ παντὸς κεκλεισμένοι. Ἡ ἀνιὰ ἐκείνη χλόη ἐνόμιζες ἦτο προσέκτασις τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ, ἥτις κατελάμβανεν ἅπαντα τὰ ὑψώματα καὶ ἐχάνετο εἰς τὸν ὀρίζοντα ὡς τις ὑπερμεγέθους παγίς, ἣν δὲν ἠδύνατό τις νὰ διαφύγῃ. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε, τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν, οἱ ἀμαξήλαται διήρχοντο συρίζοντες· ἦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πρόβατα, ἀρνία, περιστερὰ. Ἐφρισσον καὶ ἐψιθύριζον τὰ φυλλώματα. Τὰ χόρτα ἦσαν πλήρη ἀνθέων. Ἦτο φοβερόν.

Ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον ἐπὶ τῆς κοιλάδος τρύτης πρέμους τὴν πυρίνην ῥομφαίαν τοῦ ἀγγέλου.

Ἡ λέξις αὕτη, Σεδάν, ἦτο δι' ἐμὲ ὡς νὰ ἐσχίζετο τὸ παραπέτασμα. Τὸ τοπαῖον κατέστη αἶφνης τραγικόν. Οἱ ἀόριστοι ἐκεῖνοι ὀφθαλμοί, οὓς ὁ φλοῖος σχηματίζει ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων ἐκύτταζον τί; Κάτι τι φοβερόν καὶ μυστηριώδες.

Ἐκεῖ λοιπὸν, ἐκεῖ, πρὸ δεκατριῶν περὶπου μηνῶν, εἶχε καταλήξει τὸ τερατῶδες σύμβημα τῆς 2 Δεκεμβρίου. Φρικιώδης πτώσις.

Τὰ ζοφερά τῆς μοίρας δρομολόγια εἶνε ἀδύνατον νὰ τὰ μελετήσῃ τις χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ ἐνδόμυχον, ἐγκάρδιον στενοχωρίαν.

Β'

Τῇ 31 Αὐγούστου 1870 εὐρέθη μ' αὐτὴ στρατιὰ συνηγμένη καὶ σχεδὸν μαζευμένη ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Σεδάν, εἰς τὴν θέσιν τὴν καλουμένην τὸ βαθούλωμα τοῦ Givonne. Ἡ στρατιὰ αὕτη ἦτο ἡ γαλλικὴ· εἰκοσιεννέα ταξιαρχίαι, δεκαπέντε μεραρχίαι, τέσσαρα σώματα, ἐννενηκοντακισχίλιοι ἄνδρες. Καὶ εὐρέθη ἐκεῖ ἡ στρατιὰ ἐκείνη χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ τις διὰ τί, χωρὶς τάξιν, ἀσκόπως, ἀναμίζ, ὡς ἂν ὁ σωρὸς ἐκεῖνος τῶν ἀνδρῶν νὰ ἐρρίπτετο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο διὰ νὰ παταχθῇ ὑπὸ παμμεγέθους χειρὸς.

Οὐδεμία ἄμεσος ἀνησυχία ἐφόβιζεν ἡ τοῦλάχιστον ἐφαίνετο ὅτι ἐφόβιζε τὸν στρατὸν. Ἐνόμιζον ὅτι οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀκόμη πολὺ μακρὰν. Ὑπολογιζομένης τῆς στρατιωτικῆς πορείας εἰς τέσσαρας λεύγας τὴν ἡμέραν, ὁ ἐχθρὸς ἀπέχετο τριῶν ἡμερῶν ὁδόν. Οὐδὲν ἦττον πρὸς τὸ ἐσπέραι οἱ ἀρχηγοὶ ἔλαβον συνετά τινα στρατηγικὰ μέτρα. Τὸ Σεδάν καὶ ὁ Μώσας ἡσφάλιζον τὰ νῶτα τοῦ στρατοῦ, δύο δὲ μέτωπα ἐν παρατάξει ἐτοποθετήθησαν ἵνα προστατεύωσιν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν. Τὸ ἐν τῶν μετώπων τούτων ἀπετελεῖτο ὑπὸ τοῦ 7 σώματος, ὅπερ κατεῖχε τὸ διάστημα τὸ μετὰ Φλοᾶν καὶ Givonne, τὸ δὲ ἄλλο ὑπὸ τοῦ 12 σώματος ἀπὸ Givonne εἰς Βαζέιλ· ἐσχηματίζετο τοιοῦτοτρόπως τρίγωνον, οὗ ὁ Μώσας ἦτο ἡ ὑποτείνουσα. Τὸ 12 σῶμα συνέκειτο ἐκ τριῶν μεραρχιῶν ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Λακρετέλλην, Λαρτίγγην καὶ Βόλφ εἰς γραμμὴν παρατεταγμένων καὶ ἐχούσων μετὰ τῶν ταξιαρχιῶν των τὸ πυροβολικόν, καὶ ἐκ τῶν δύο μεραρχιῶν τῶν στρατηγῶν Πετίτ καὶ Λεριτιέρ, μαζευμένων ὅπισθεν εἰς δύο γραμμάς. Αἱ δύο αὗται μεραρχίαι ὑπεστήριζον τὰς τρεῖς ἄλλας, ὧν ἡ γραμμὴ εἶχεν εἰς μὲν τὰ δύο ἄκρα τὸ Givonne καὶ τὸ Βαζέιλ εἰς δὲ τὸ κέντρον τὸ Δαιγνύ. Ὁ στρατηγὸς Λαιβρὺν διώκει τὸ 12 σῶμα.

Τὸ 7 σῶμα τὸ διώκει ὁ στρατηγὸς Δουαί, δὲν εἶχε δὲ τὸ σῶμα τοῦτο παρὰ δύο μεραρχίας ὑπὸ τοὺς στρατηγούς Δυμὼν καὶ Γυβέρτον καὶ ἐσχηματίζετο τὸ ἕτερον μέτωπον τῆς παρατάξεως τὸ προωρισμένον νὰ καλύπτῃ τὸν στρατὸν, ἀπὸ Givonne εἰς Φλοᾶν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰλ-

λύ. Τὸ μέτωπον τοῦτο ἦτο σχετικῶς ἀδύνατον, διότι ἦτο ἀνοικτὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Givonne καὶ ἐπροστατεύετο μόνον πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μώσα ὑπὸ τῶν δύο μοιρῶν ἱππικοῦ τοῦ Μαργερίτ καὶ τοῦ Βονμαίν καὶ ὑπὸ τῆς ταξιαρχίας Γουδομάρ, ἥτις εἶχεν ὅπισθεν τὸ Φλοᾶν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τριγώνου ἐστρατοπέδευε τὸ 5 σῶμα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Βίμπφεν καὶ τὸ 4 σῶμα ὑπὸ τὴν τοῦ Δυκρό. Ἡ μοῖρα τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Μισέλ ἐπροστάτευε τὸ 4 σῶμα, τὰ δὲ νῶτα τοῦ 5 σώματος τὰ ἡσφάλιζε τὸ Σεδάν. Τέσσαρες μεραρχίαι, ἐκάστη εἰς δύο γραμμάς παρατεταγμένη, διοικούμεναι ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Λεριτιέρ, Γρανσάμ, Γώζ καὶ Κονσεϊ-δυμενίλ, ἐσχηματίζον ἐν εἶδος ἱππικοῦ πετάλου ἐστραμμένον πρὸς τὸ Σεδάν καὶ συνάπτοντο τὸ πρῶτον τῆς παρατάξεως μέτωπον πρὸς τὸ δεύτερον. Ἡ μοῖρα τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Ἀρμέλ καὶ ἡ ταξιαρχία τοῦ Φοντάγγη ἀπετέλουν τὴν ἐπιφυλακὴν τῶν μνημονευθεισῶν τεσσάρων μεραρχιῶν. Τὸ πυροβολικὸν ἅπαν ἦτο εἰς τὰ δύο μέτωπα τῆς παρατάξεως. Δύο τμήματα τοῦ στρατοῦ εὐρίσκοντο μετέωρα, τὸ ἐν πρὸς τὰ δεξιά τοῦ Σεδάν, ἐκεῖθεν τοῦ Βαλάν, τὸ ἄλλο πρὸς τ' ἀριστερά, ἐντεῦθεν τοῦ Ιγες. Τὸ ἕτερον τῶν δύο τούτων τμημάτων περιελάμβανε τὴν μεραρχίαν τοῦ Βασσογγὴ καὶ τὴν ταξιαρχίαν τοῦ Ρεβούλ, τὸ δὲ ἕτερον τὰς δύο μοίρας ἱππικοῦ τοῦ Μαργερίτ καὶ τοῦ Βονμαίν.

Αἱ διατάξεις αὗται ἐδήλουν βαθυτάτην ἀσφάλειαν. Καὶ κατὰ πρῶτον ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὁ Γ' δὲν ἤθελε πορευθῇ ἐκεῖ ἂν δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ. Τὸ βαθούλωμα ἐκεῖνο τοῦ Givonne ὁ μὲν Ναπολέων ὁ Α' τὸ ὠνόμαζε λεκάνην, ὁ δὲ ναύαρχος Τρόμπ οὐροδοχεῖον. Τὸ μέρος εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον ἀσφαλές. Εἶνε τόσον κλειστὸν, ὥστε ὁ ἀπαξ εἰσελθὼν ἀδυνατεῖ πλέον νὰ ἐξέλθῃ. Τὸ τοιοῦτον τὸ προεῖδον τινὲς ἐκ τῶν γενναίων καὶ συνετῶν ἀρχηγῶν, ὡς ὁ Βίμπφεν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν. Ἐν ἀνάγκῃ, ἔλεγον οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτορα, δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Μεζιέρ καὶ ἐπὶ τέλους, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπελπισίᾳ, εἰς τὰ βελγικὰ σύνορα. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ σκεπτόμεθα περὶ τοῦ τί θὰ πράξωμεν ἐὰν φθάσωμεν εἰς τὰ ἔσχατα; Εἰς μερικὰς περιστάσεις τὸ σκέπτεσθαι περὶ σωτηρίας ἐκ τῶν προτέρων εἶνε ἕσον πρὸς τὸ προσδοκᾶν τὸ ἀτύχημα. Πάντες λοιπὸν ἐκ συμφώνου ἦσαν ἡσυχοί.

Ἐὰν ἀνησυχούν ἠδύνατο νὰ κάψωσι τὰς γεφύρας τοῦ Μώσα, ἀλλ' οὐδεὶς ἐσκέφθη περὶ τοῦτου. Ὁ ἐχθρὸς ἦτο μακρὰν. Τὸ ἔλεγεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις προδήλως θὰ εἶχε καλὰς πληροφορίες.

Ὁ στρατὸς ἐστρατοπεδευμένος καὶ ἀναμίζ ὀλίγον, ὡς εἴπομεν, ἐκοιμήθη ἡρεμὸς καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 31 Αὐγούστου, ἔχων ἐν πάσῃ πε-

ριπτώσει ἡ μᾶλλον νομίζων ὅτι ἔχει ἐλευθέραν τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὸ Μεζιέρ. Ἀπηξιώσαν νὰ λάβουν καὶ τὰς συνηθεστάτας ἀκόμη προφυλάξεις. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν Γερμανοῦ στρατιωτικοῦ συγγραφέως, οὔτε κατασκοποὺς ἐξέπεμψαν οὔτε πολυπληθεῖς φυλακὰς ἐτοποθέτησαν.

Τοὺς ἐχώριζον ἀπὸ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ δεκατέσσαρες τοῦλάχιστον λεῦγαι, τριῶν ἡμερῶν ὁδός· δὲν ἤξευρον ἀκριβῶς ποῦ ἦτο ὁ γερμανικὸς στρατός· τὸν ἐνόμιζον διεσκορπισμένον, κακῶς συντεταγμένον, κακῶς πληροφορημένον, ἄνευ ὀρισμένου σκοποῦ καὶ σχεδίου, μὴ δυνάμενον νὰ συγκεντρώσῃ τὰς ἐνεργείας του καθ' ἐνὸς καὶ μόνου σημείου, οἷον τὸ Σεδάν. Ἐνόμιζον ὅτι ὁ πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σαξωνίας ἐλάυνει πρὸς τὸ Σιαλὼν, ὁ δὲ τῆς Πρωσσίας πρὸς τὸ Μετς· δὲν ἤξευρον τίποτε περὶ τοῦ στρατοῦ τῶν πολεμίων, οὔτε ποῖοι εἶνε οἱ ἀρχηγοὶ του, οὔτε ποῖον εἶνε τὸ σχέδιόν του, οὔτε τὸν ὅπλισμόν του, οὔτε τὸ πλῆθός του. Ἐκαμνον ἄρα χρῆσιν ἀκόμη οἱ Γερμανοὶ τῆς τακτικῆς τοῦ Γουσταίου Ἀδόλφου ἢ τῆς τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β'· δὲν ἤξευρον. Ἦσαν βέβαιοι ὅτι μετὰ τινὰς ἐβδομάδας θὰ ἐφθάνον εἰς τὸ Βερολίνον. Ἄ! ὁ γερμανικὸς στρατός! παιγνίδια. Ἐνόμιζον ὄνειρον τὸν πόλεμον ἐκεῖνον καὶ φάντασμα τὴν γερμανικὴν στρατιάν.

Κατ' αὐτὴν δ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν ᾗ ἐκοιμάτο ὁ γαλλικὸς στρατός, συνέβαινον τὰ ἑξῆς·

Γ'

Εἰς τὰς δύο παρὰ τέταρτον τῆς πρωίας, ἐν τῷ στρατηγεῖο τοῦ Μουζῶν, ὁ πρίγκηψ διάδοχος τῆς Σαξωνίας Ἀλβέρτος ἔθετεν εἰς κίνησιν τὸν στρατὸν τοῦ Μώσα· ἡ βασιλικὴ φρουρά ἀνελάμβανεν ἐν τάχει τὰ ὅπλα, δύο δὲ μεραρχίαι διηυθύνοντο ἡ μὲν πρὸς τὸ Βιλλέρ Σερνί, ἡ δὲ πρὸς τὸ Φρανσεβάλ. Ἦκολούθει τὸ πυροβολικὸν τῆς φρουράς.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀνελάμβανε τὰ ὅπλα τὸ 12 σαξωνικὸν σῶμα καὶ διὰ τῆς μεγάλης ὁδοῦ πρὸς νότον τοῦ Δουζὺ ἐπλησίαζε πρὸς τὸ Λαμεκούρ καὶ ἤλαυνεν ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Μονκέλλην· τὸ 1 βαυαρικὸν σῶμα ἤλαυνε πρὸς τὸ Βαζέιλ ὑπόβοηθούμενον ὑπὸ μιᾶς μοίρας πυροβολικοῦ τοῦ 4 σώματος. Τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος διήρχετο τὸν Μώσαν ἐν Μουζῶν καὶ ἐμάζετο εἰς ἐπιφυλακὴν ἐν Μαίρ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς. Τὰ τρία σώματα ὠδεύον συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα. Διαταγὴ εἶχε δοθῇ εἰς τὰς πρωτοπορίας νὰ μὴ προβάσιν εἰς καμμίαν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν πρὸ τῆς πέμπτης ὥρας, ἥσυχως μόνον νὰ καταλάβωσι τινὰ χωρία. Εἶχον ἀφήσει τοὺς σάκκους των καὶ τὰς ἀποσκευάς. Τὰ πολεμικὰ ἐφόδια ἔμμενον ἀκίνητα. Ὁ πρίγκηψ τῆς Σαξωνίας ἔστατο ἐφιππος ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τοῦ Ἀμβλιμῶν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ἐν τῷ στρατηγεῖο τοῦ

Σιμερὺς ὁ Βλούμενταλ ἐκέλευε τὴν βυρτεμβεργικὴν μεραρχίαν νὰ ζεύξῃ γέφυραν ἐπὶ τοῦ Μώσα. Τὸ 11 σῶμα ἀποσπασθὲν πρὸ τοῦ νὰ φέξῃ διέβαινε τὸν ποταμὸν ἐκ δύο σημείων καὶ πορεύετο εἰς Vriigne-sur-Bois. Εἶπετο τὸ πυροβολικὸν, ὅπερ ἦτο κύριον τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Vriigne εἰς Σεδάν. Ἡ βυρτεμβεργικὴ μεραρχία ἐφρουρεῖ τὴν γέφυραν, ἣν αὐτὴ εἶχε ζεύξει καὶ ἐξουσίαζε τὴν ἄγουσιν ἀπὸ Σεδάν εἰς Μεζιέρ. Εἰς τὰς πέντε τὸ 2 βαυαρικὸν σῶμα, οὗ ἡγεῖτο τὸ πυροβολικὸν, ἀπέσπα μίαν ἐκ τῶν μεραρχιῶν τοῦ καὶ τὴν ἐπεμπε διὰ τοῦ Βουλσὼν κατὰ τοῦ Φρενοῦ, ἡ ἄλλη μεραρχία διήρχετο διὰ τοῦ Νοαγιέ καὶ ἵστατο πρὸ τοῦ Σεδάν μεταξὺ Φρενοῦ καὶ Βαδελεγκούρ. Τὸ πυροβολικὸν τῆς ἐπιφυλακῆς εἶχε στήσει τὰς κανονοστοιχίας του ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς, ἀπέναντι τοῦ Δονσερού.

Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ 6 μοῖρα τοῦ ἱππικοῦ ἀπεσπᾶτο ἐκ τοῦ Μαζεραι καὶ διὰ τοῦ Βουτανκούρ καὶ Βολζινκούρ ἐβίβανε πρὸς τὸν Μώσαν ἐν Φλίζῃ· ἡ 2 μοῖρα τοῦ ἱππικοῦ κατελίμπανε τὰς ἐπισταθμείας αὐτῆς καὶ ἐτοποθετεῖτο πρὸς νότον τοῦ Βουτανκούρ· ἡ 4 μοῖρα ἐτοποθετεῖτο πρὸς νότον τοῦ Φρενοῦ· τὸ 1 βαυαρικὸν σῶμα ἐλάμβανε θέσιν εἰς τὸ Ρεμιλλύ, ἡ 5 μοῖρα τοῦ ἱππικοῦ καὶ τὸ 6 σῶμα παρεφύλαττον, πάντες δὲ τακτικὰ καὶ ἐν παρατάξει μαζευμένοι ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, περιέμενον νὰ χαράξῃ. Ὁ διάδοχος τῆς Πρωσσίας ἵστατο ἐριππος ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Φρενοῦ.

Συγχρόνως, καθ' ἅπαντα τὰ σημεία τοῦ ὁρίζοντος, ἄλλαι παρόμοιαι κινήσεις ἐνηργεῖντο πανταχόθεν Ἀπειροπληθῆς μαῦρος στρατὸς εἶχε καταλάβει αἰφνης τὰ ὑψώματα πάντα. Οὐδεμίαν φωνήν, οὐδὲν πρόσταγμα ἤκούετο. Διακόσιαι πεντήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ εἶχον περικλεῖσαι διὰ σιδηρᾶς στεφάνης τὸ βαθύλωμα τοῦ Givonne. . . .

Ταῦτα πάντα εἶχον ἐκτελεσθῇ κατὰ τρόπον φανταστικόν, ἐν τᾷ, χωρὶς ν' ἀναπνεύσῃ κανεῖς, χωρὶς νὰ τρίξῃ, ἀναμέσον δασῶν καὶ φάργγων καὶ κοιλάδων. Πορεῖα σχολιὰ καὶ ἀπαισία. Βάδισμα ἐρπετῶν.

Μόλις ἤκούετο ψίθυρος ὑπὸ τὸ φύλλωμα τὸ βαθύ. Ἡ σιγὴ μὲν ἐμυρμηκίαζεν ἐν τῷ ζόφῳ περιμένονσα τὴν ἡμέραν.

Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἐκοιμᾶτο.

Αἰφνης ἐξύπνησεν.

Ἦτο αἰχμάλωτος.

Καὶ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, λαμπρὸς ἐκ τοῦ Θερῦ, φοβερός ἐκ τῶν ἀνθρώπων.

Δ'

Ἀς ὀρίσωμεν τὰ πράγματα.

Οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι τὴν πληθύν ὑπὲρ ἑαυτῶν· εἶνε τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες καθ' ἑνός. Ὁμοιοῦσιν ὅτι ὁ στρατὸς των συνέκειτο ἐκ διακοσίων

πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ἐπιθετικὴ αὐτῶν γραμμὴ ἐξεστίνετο εἰς τριάκοντα χιλιομέτρων μῆκος. Ἐχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς θέσεις, στέφουσι τὰ ὑψώματα, πληροῦσι τὰ δάση, εἶνε πανταχόθεν ἑσφαλισμένοι, καλύπτονται ὑπὸ τοῦ σκότους, ἔχουσι ἀπαράβλητον πυροβολικόν. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς εὐρίσκειται χωμένος, σχεδὸν ἄνευ πυροβολικοῦ καὶ ἄνευ πολεμοφωδίων, γυμνὸς ὑπὸ τοὺς μύδρους. Οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι τὴν ἐνέδραν ὑπὲρ ἑαυτῶν, οἱ Γάλλοι μόνον τὸν ἥρωϊσμόν. Ὁρατὶον εἶνε τὸ ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καλὸν τὸ ἐνεδρεῖν.

Αἰφνιδίᾳ κατὰληψις εἶνε τὸ Σεδάν.

Ἐπολέμησαν καλῶς οἱ Γερμανοί; Ναί. Ἀλλὰ τότε τί εἶνε τὸ κακῶς πολεμεῖν;

Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Τούτου ῥηθέντος ἐτελείωσεν ἡ ἀφήγησις τῆς μάχης τοῦ Σεδάν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ μείνωμεν ἕως ἐδῶ. Ἡ ἱστορία εἶνε καθήκον καὶ τὸ καθήκον πρέπει τέλειον νὰ ἐκτελεῖται ὅσον καὶ ἂν ἦνε τοῦτο ἀποτρόπαιον εἰς τὸν ἱστοριογράφον. Πρέπει νὰ ῥηθῇ ἡ ἀλήθεια· ἡ κλίσις εἶνε λίαν ἐπιτακτικὴ, ὅστις ἤρχισε πρέπει νὰ κυλίσῃ ἕως κάτω.

Ἡ μάχη τοῦ Σεδάν εἶνε τι πλεον ἢ ἀπλὴ μάχη, εἶνε τελεῖσις συλλογισμοῦ· φρικτὴ προμελέτη τῆς μοίρας. Ἡ εἰμαρμένη δὲν σπεύδει, ἀλλὰ φθάνει πάντοτε. Ἄμα ἔλθῃ ἡ ὥρα παρυσιάζεται. Ἀφίνει νὰ παρέρχωνται οἱ χρόνοι καὶ εἶτα, ὅτε τις ἐλάχιστα τὴν συλλογίζεται, ἔρχεται. Τὸ Σεδάν εἶνε τὸ μοιραῖον ἀπρόοπτον.

Λοιπὸν τῇ πέμπτῃ πρωῒνῃ ὥρᾳ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, ὁ κόσμος ἐξύπνησεν ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ ὁ γαλλικὸς στρατὸς ὑπὸ τοὺς κεραυνούς.

Ε'

Πυρπολεῖται τὸ Βαζέιλ, πυρπολεῖται τὸ Givonne, πυρπολεῖται τὸ Φλοάν. Μεγάλῃ κάμινος ἀρχίζει τὴν μάχην. Ὁ ὁρίζων φλέγεται. Τὸ γαλλικὸν στρατόπεδον εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κρατῆρος, ἐκπληκτον, ἐκθαμβον, τετραγμένον, πένθιμον. Κύκλος κεραυνώδης τὸ περικλείει, ὁ ὀλεθρὸς τὸ περιβάλλει.

Ὁ φόβος ὁ ἀπέραντος ἐκτελεῖται ἀπανταχόθεν συγχρόνως. Ἀνθίστανται οἱ Γάλλοι καὶ ἀνθίστανται φοβεροί, διότι κατέλαβεν αὐτοὺς ὁ ἀπελπισμός. Τὰ κανόνιά μας παλαιοῦ σχήματος πάντα καὶ μικρᾶς ὀγκῆς συντετριμμένα καταρρίπτονται ἀπὸ τῶν ἐλκύνθρων ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ καὶ ἀσφαλοῦς κανονοβολισμοῦ τῶν Πρώσων. Ἡ πυκνότης τῆς βροχῆς τῶν ὀβουζίων ἐπὶ τὴν κοιλάδα εἶνε τοιαύτη, ὥστε νομίζεις ὅτι ἔξες τὴν γῆν ὁ γεωργὸς διὰ τοῦ ξύστρου, ὡς λέγει αὐτόπτης μάρτυς. Πόσα κανόνια ἦσαν; Χίλια ἑκατὸν τοῦλάχιστον. Δώδεκα κανονοστοιχίαι γερμανικαὶ μόνον ἐπὶ τῆς Μονκέλλης· ἡ 3 καὶ 4 μοῖρα, φοβερὸν πυροβολικὸν ἐπὶ τῶν ῥάχων τοῦ Givonne μὲ μίαν ἐριππον πυροβολαρχίαν ὡς

ἐπιφυλακὴν, ἀπέναντι τοῦ Δοῖγνὸς δέκα σαξωνικαὶ κανονοστοιχίαι καὶ δύο βυρτεμβεργικαί· τὸ παραπέτασμα τῶν δένδρων τοῦ δάσους πρὸς βορρᾶν τοῦ Βιλλέρ Σερναι κρύπτει τὴν ἐριππον μοῖραν, ἥτις ἵσταται ἐκεῖ μὲ τὸ βαρὺ πυροβολικὸν τῆς ἐπιφυλακῆς καὶ ἀπὸ τοῦ σκοτεινοῦ ἐκείνου δάσους ἐξερεύγεται τρομερὴν πῦρ· τὰ εἰκοσιτέσσαρα κανόνια τῆς 1 μοίρας τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ εἶνε κατὰ στοῖχον τοποθετημένα παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσιν ἀπὸ Μονκέλλης εἰς Σιαπέλ· ἡ κανονοστοιχία τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς πυρπολεῖ τὸ δάσος τῆς Γαρέννης. Αἱ βόμβαι καὶ αἱ σφαῖραι κατατρύπουσι τὰ πέριξ χωρία. Τὸ δίζυγον καὶ τρίζυγον πῦρ βροντᾷ τρομερὸν καὶ ἀκατάπαυστον μέχρι τῶν ἀπωτάτων τοῦ ὁρίζοντος σημείων.

Οἱ γερμανοὶ στρατιῶται καθήμενοι ἢ ἐξαπλωμένοι πρὸ τῶν κανονοστοιχιῶν, παρατηροῦσι τὸ πυροβολικὸν ἐργαζόμενον. Οἱ γάλλοι πίπτουσι φονευμένοι. Μεταξὺ τῶν πτωμάτων, ἅτινα καλύπτουσι τὸ πεδῖον, ὑπάρχει ἐν ἀξιοματικῷ, ἐφ' οὗ θὰ εὐρεθῇ μετὰ τὴν μάχην ἐσφαγισμένον ἔγγραφον περιέχον τὴν ἐξῆς διαταγὴν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ΝΑΠΟΛΕΩΝ· Σήμερον 1ην Σεπτεμβρίου, ἀνάπαντα δι' ὅλον τὸ στρατεύμα. Τὸ γενναῖον 3ον σύνταγμα τοῦ πεζικοῦ ἐξαφανίζεται ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τὰ ὀβουζία· τὸ ναυτικὸν πεζικὸν ἀνδρείστατα ἀνθίσταται ἐπ' ὀλίγον εἰς τοὺς Σάξωνας καὶ Βαυαροὺς, ἀλλὰ πανταχόθεν πιεζόμενον, ὑποχωρεῖ· ὅλον τὸ θανυμάσιον ἱππικὸν τῆς μοίρας τοῦ Μαργερίτ, ἐξαποσταλὲν κατὰ τοῦ γερμανικοῦ πεζικοῦ, σταματᾷ ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ καὶ κατασυντρίβεται ἐξολοθρευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός. Τὸ πεδῖον ἐκεῖνο τῆς σφαγῆς εἶχε τρεῖς ἐξόδους· καὶ τὰς τρεῖς τὰς εἶχον ἐμφράζει οἱ πολέμιοι. Τὴν ὁδὸν τοῦ Βουίλλων οἱ Πρώσοι, τὴν τοῦ Καρινιάν οἱ Βαυαροὶ, τὴν τοῦ Μεζιέρ οἱ Βυρτεμβεργιοί. Οἱ γάλλοι δὲν ἐσυλλογίσθησαν νὰ φρουρήσωσι τὸν σιδηρόδρομον, τρία γερμανικὰ τάγματα τὸν κατέλαβον τὴν νύκτα. Δύο μεμονωμένα οἰκίσαι ὑπῆρχον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βαλάν, αἵτινες ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς κέντρον μακρᾶς ἀντιστάσεως, τὰς εἶχον καταλάβει καὶ αὐτὰς οἱ Γερμανοί. . . .

Ὁ γερμανικὸς στρατὸς κινεῖται ὡς εἰς ἀνθρωπος, ἐν ἀπολύτῳ ἐνότῃ. Ὁ διάδοχος τῆς Σαξωνίας ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Μαίρὸ διοικεῖ τὸ ὅλον δρᾶμα. Παρὰ τοῖς Γάλλοις δὲν ὑπάρχει ἐνότῃς ἐνεργείας. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς μάχης, εἰς τὰς ἐξ παρὰ τέταρτον, τραυματίζεται ὑπὸ ὀβουζίου ὁ Μάκ Μαὼν, εἰς τὰς ἑπτὰ τὸν ἀντικαθιστᾷ ὁ Δυκρὼ, εἰς τὰς δέκα ὁ Βίμπφεν διαδέχεται τὸν Δυκρὼ. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν πλησιάζει ὁ πύρινος τοῖχος, ἡ βροντὴ εἶνε συνεχῆς, ἀπαίσιος ὀλεθρὸς ἐννεμήκοντα χιλιάδων ψυχῶν μεταβαλλομένων εἰς κόνιν. Ποτὲ τοιοῦτόν

τι δὲν εἶχεν ἴδει ὁ κόσμος. Εἰς τὴν μίαν ὥραν μ. μ. ἦσαν χαμένα τὰ πάντα. Τὰ συντάγματα ἐν ἀταξίᾳ ἐφευγον πρὸς τὸ Σεδάν. Ἀλλὰ τὸ Σεδάν ἤρχισε νὰ καίεται καὶ τὸ Διζονβάλ καὶ τὰ φορητὰ νοσοκομεία. Ὁ ἀνδρείος καὶ σταθερὸς Βίμπφεν προτείνει εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ ἔσχατον μέσον, τὴν ἀπελπιστικὴν ἀπόπειραν διασπάσεως τῶν ἐχθρικών γραμμῶν. Τὸ 3 τῶν ζουάδων, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, δίδει τὸ παράδειγμα· ἀποσπασθὲν ἀπὸ τῆς ἄλλης στρατιᾶς ἀνοίγει ἑαυτῷ δίοδον καὶ φθάνει εἰς τὸ Βέλγιον. Ἐφευγον οἱ λέοντες.

Αἰφνης ὑπεράνω τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ φόβου καὶ τῶν πτωμάτων, ὑπεράνω τοῦ ἀτυχοῦς ἥρωϊμοῦ ἀναπετάννυται ἡ αἰσχίνη. Ὑψοῦται ἡ λευκὴ σημαία.

Καὶ παρήσαν ἐκεῖ τοῦ Τυρρένου ὁ ἀνδριάς καὶ τὸ φρούριον τοῦ Βωδάν. Καὶ ὁ παρθενικὸς ὀρεῖ-χαλκος καὶ ὁ παρθενικὸς γρανίτης ἠθάνθησαν ἑαυτοὺς ἐκπορευομένους. Ὁ σεβαστὸν τῆς πατρίδος πρόσωπον! Ὁ ἐρήνημα αἰώνιον!

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΛΗΨΕΩΝ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἐστὶ σελ. 211.

Ἐνταῦθα ἀπεντῶμεν προλήψεις ἀπειρῶν. Ἡμεῖς οἱ οἰκούντες μεγάλῃν πόλιν οὔτε συνειθίζομεν οὔτε εὐκαιρίαν ἔχομεν νὰ λαλῶμεν περὶ λυκανθρώπων· ἀς στείλωμεν λοιπὸν τοὺς λυκανθρώπους εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἀλλὰ μήπως πιστεύομεν εἰς φαντάσματα; Ὁ πιστεύων εἰς ταῦτα εἶναι ἀνόητος καὶ μωρός. Ἀς μεταβῶμεν ὅμως εἰς ἄλλας πλάνας, αἵτινες καὶ περ ἦπτον γελοῖαι, ἀποβαίνουσιν ἐπιβλαβέστεραι καὶ μαρτυροῦσι τὸ ἀσθενὲς καὶ σφαλερὸν τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως. Ὅλη ἡ ἀρχαιότης ἀπεδέξατο ἡμέρας αἰσίας καὶ ἀπαισίας, εὐτυχεῖς ἢ δυστυχεῖς, ἀριθμοὺς αἰσίους ἢ ἀπαισίους, ἀγαθοὺς ἢ πονηροὺς πρὸς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα ἐπιχείρησιν. Τὴν πλάνην ταύτην οὐ μόνον ἐτηρήσαμεν ἀλλὰ καὶ κατεστήσαμεν δεινότεραν. Ἀποδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς ἡμέρας αἰσίας καὶ ἀπαισίας· πιστεύομεν ἡμεῖς εἰς ἀριθμοὺς ἐξασκούντας μαγικὴν τινα καὶ ὅλως μυστηριώδη ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸν βίον καὶ τὴν τύχην ἡμῶν. Ἐκαστος τῶν παρεστῶτων ἀκούων τοὺς λόγους μου ἀναπολεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν παρασκευὴν ἡμέραν καὶ τὸν ἀριθμὸν δεκατρία. Ἀλλ' ἄρα γε ὑπάρχει τι ἀλογώτερον τῆς πλάνης ταύτης; Ἐὰν φοβεῖσθε τὸν ἀριθμὸν 13, διατί δὲν ἀνείτε νὰ ἀπαιτήσητε παρὰ τοῦ ἐμποροῦ τὸν δέκατον τρίτον πῆχυν δωρεάν ὅταν ἀγοράζητε δώδεκα πήχεις; ἢ ἐὰν κληρονομήσητε δεκατρεῖς χιλιάδας φράγκων διατί ἀποδέχεσθε εὐχαρίστως τὴν κληρονομίαν; Πῶς λοιπὸν διατηροῦνται καὶ διαδίδονται τοιαῦται ἰδέαι ἄλογοι καὶ ἐντελῶς σφαλεραί; Ὁ ἐμβα-
1. Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀνθρωπίνη μορφή θεωρεῖ ὡς ἀποφράδα ἡμέραν τὴν Τρίτην.

θύνων εις τῶν πραγμάτων τὴν οὐσίαν θὰ συνει-
δῇ ὅτι αὐταὶ προέρχονται ἐκ τῆς ῥαθυμίας τοῦ
πνεύματος καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς ἀκηρίας τῆς ἡ-
μετέρας θελήσεως. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον ἀγέρωχος
καὶ ἂν ὑποτεθῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νεότη-
τος, τῆς ἀκμῆς, τῆς ῥώμης καὶ τῆς φαντασίας
του, ἅμα δοκιμάσας τὰς πικρίας τοῦ κόσμου
τούτου, ἀποβάλλει τὸ θάρρος καὶ τοσοῦτον ἀ-
πελπίζεται ὥστε δὲν διστάζει ἐνίοτε νὰ παραι-
τηθῇ τῶν ἐνεργειῶν του καὶ τῆς χρήσεως τῆς ἐ-
λευθερίας του. Πιστεύσατέ μοι· ἐπέρχονται ἐ-
νίοτε στιγμαὶ καθ' αἶς, ἐὰν ἡδυνάμεθα, θὰ πα-
ρητούμεθα τῆς ἡθικῆς ἐξουσίας τοῦ νὰ ἡμεθα ἐ-
λεύθεροι. Τότε δὲ ἀναπολοῦντες τὰ ὀλίγα ἀγα-
θὰ καὶ τὰ πολλὰ κακὰ ἅτινα ἐπράξαμεν ἢ ἀ-
φῆκαμεν νὰ πράξωμεν, αἰσχυρόμεθα, ἐρυθριῶ-
μεν καὶ ἀρνούμεθα τὰς πράξεις τῶν ὁποίων ἡ-
μεῖς εἴμεθα οἱ πατέρες καὶ αὐτουργοί. Ἀπο-
κρούμεν ἄφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν εὐθύνην ἵνα τὴν
ἀποδώσωμεν εἰς ἄλλους. Κατηγοροῦμεν ὅλον τὸν
κόσμον καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν. Ὅτε μὲν ὀνειδι-
ζομεν τὸν οὐρανὸν, τὴν ἀκαταμάχητον ἐπῆρειαν
ἀστέρος, ἢ ἡμέρας ἢ ἀριθμοῦ ἀπαισίου, τῶν ὁ-
ποίων ἡ μυστηριώδης δύναμις ὑπάρχει ἀκατα-
νόητος, ὅτε δὲ πάλιν καλύπτομεν τὴν βλακίαν
καὶ ἀβελτηρίαν ἡμῶν διὰ τῶν κενῶν λέξεων
«τῆς τύχης, τῆς μοίρας, τῆς εἰμαρμένης» κλπ.
Ἀλλὰ μήπως ἡ «εἰμαρμένη» αὕτη ἐκώλυσε
ποτε ἡμᾶς θελήσαντας νὰ κατορθώσωμεν ἔργον
ἀγαθὸν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἡμετέρας δυνά-
μεως; Μήπως ἡ «τύχη» ἀπέτρεψε ποτε ἡμᾶς
ἀπὸ τοῦ κορέσαι τὰ ἴδια πάθη; Τὴν «μοῖραν»
τότε ἀναφύρομεν ὁπότε ἐξελεγχθῶμεν ἀσθε-
νεῖς καὶ ὁσάκις εὐχόμεθα ἵνα τὸ ἡμέτερον ἐπι-
χείρημα ἦθελε λάβῃ ἄλλην ἐκδοσιν παρ' ἐκεί-
νην τὴν ὁποίαν πραγματικῶς ἔλαβεν.

Πολλὰκις ἐπάγομεν ὡς πρόφασιν τὴν κακὴν
ἀνατροφὴν, ἣς ἐτύχομεν ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ
καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἐπομένως δὲν εἴμεθα ὑπεύ-
θυνοι. Βεβαίως ἡμεῖς δὲν πταίομεν ἐὰν μὴ ἐτύ-
χομεν χρηστῆς ἀνατροφῆς· ἀλλὰ μήπως ἄρα γε
ὑποκαίμεθα τοσοῦτον εἰς τὸν ζυγὸν αὐτῆς ὥστε
νὰ μὴ δυνάμεθα παντάπασιν νὰ τὸν ἀποσείσω-
μεν; Ἀφ' οὗ κρίνομεν καὶ κατακρίνομεν τὴν
φύλιν ἀνατροφὴν, ἐπιστάμεθα ἀναντιρρήτως
πρῶτον μὲν ὅτι εἶναι κακὴ, εἴτα δὲ ὅτι εἴμεθα
ἐλεύθεροι νὰ μὴ πράξωμεν κατὰ τὰς φάβας ἀρ-
χὰς τὰς ὁποίας ἐλάβομεν ἐν τῇ νεότητι. Ἀλ-
λοτε πάλιν αἰτιώμεθα τὸ παρὰ τῶν ἄλλων δι-
δόμενον κακὸν παράδειγμα, λησμονοῦντες ὅτι ἡ
ἀνθρωπίνη κοινωνία εἶναι οὐχὶ ἀγέλη κτηνῶν
ἀλλὰ συναγωγὴ λογικῶν καὶ ἡθικῶς ἐλευθέρων
ὄντων, τὰ ὁποῖα, καί περ ἀπὸ κοινοῦ ἐργαζόμε-
να, ἔχουσιν ὅμως ἕκαστον ἴδιαν προαίρεσιν καὶ
ἴδιαν πρωτοβουλίαν. Δὲν συλλογιζόμεθα πρὸς
τούτοις ὅτι ὅπου ἕκαστος προτίθεται νὰ πράξῃ
ὥσπερ οἱ λοιποὶ, ἐκεῖ ἀρκεῖ νὰ δώσῃ τὴν πρῶ-

την ὠθησιν ὁ τυχὼν, καὶ παραχρῆμα θὰ τὸν
μιμηθῶσιν ἅπαντες· ὥστε πραγματικῶς ὅλοι
πράττομεν ὅ,τι ἐπραξεν εἰς καὶ μόνος.

Ἄντες οὗτοι οἱ τρόποι τοῦ λέγειν ἐκφράζουσι
τὴν αὐτὴν διάνοιαν· ὑπὸ διάφορα προσωπεῖα,
περικαλύπτουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πλάνην,
γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς μοιροκρατίας καὶ
παρὰσφύρουσαν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐ-
λευθερίαν του καὶ ἐνεργήσῃ οὕτως ὥστανε μὴδε-
μία ὑπῆρχε θελήσεως ἐλευθερίας. Ἀφ' οὗ ὅμως ὁ
ἄνθρωπος ἐπίσταται νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ
τοῦ πονηροῦ, ἄφ' οὗ δύνανται νὰ ποιήσῃ ἐλευθέ-
ραν ἐκλογὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων, ἄφ' οὗ ὑπάρχει
ὁν ἡθικὸν καὶ ἐπομένως ὑπεύθυνον, δὲν πρέπει
νὰ λαλῇ οὔτε περὶ τῆς ἀνυπάρακτου εἰμαρμένης,
οὔτε περὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, ἐπειδὴ
αὐτὸς ὑπῆρξε κύριος νὰ πράξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν.
Οὐδὲν ὠφελεῖ λέγων ὅτι «οὕτως ἐπραξάν οἱ
ἄλλοι» ὁσάκις πρόκειται περὶ ὅσων ἐπραξεν
αὐτός.

Ἡ αὐτὴ ἀσθένεια καὶ ῥαθυμία τῆς ἡθικῆς
θελήσεως, συνδεομένη πολλάκις μετὰ τοῦ ἄλο-
γιστοῦ θυμοῦ, παροξύνει ἡμᾶς ἵνα δικαιολογῶ-
μεν πράξεις τὰς ὁποίας ἡ ἀληθινὴ καὶ αὐστηρὰ
ἡθικὴ καταδικάζει ὡς παραπτώματα, ἐὰν μὴ
ὡς ἐγκλήματα. Ἡθικὴ ἀδυναμία λ.χ. ἐμποδί-
ζει ἡμᾶς νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν· ἡ φι-
λαυτία ὕστερον δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ εἴπωμεν ὅτι
ἐποίησαμεν ἔργον πονηρὸν· παραγυρίζομεν λοι-
πὸν καὶ καταχρώμεθα τὴν ἡμετέραν διάνοιαν
καὶ τὸν λόγον, διατεινόμενοι ὅτι ἡ ψευδολογία
ἐπετρέπη ἢ ἐπεβλήθη ἡμῖν παρὰ τοῦ καθήκου-
τος. Τότε τὸ ψεῦδος φαίνεται ἡμῖν εὐπρόσωπον,
ὠφέλιμον εἰς τινὰ σκοπὸν καὶ ἐπομένως ἀξιέ-
παινον, ἐν ᾧ πραγματικῶς ἐνώπιον τοῦ ἀδεκά-
στου δικαστηρίου τῆς ἡθικῆς πᾶν ψεῦδος εἶναι
ἄξιον κατακρίσεως.

Λάβετε ὡς δεῦτερον παράδειγμα ἄνθρωπον
ταλαιπωρηθέντα ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ τῶν πα-
θημάτων, ἀπολέσαντα περιουσίαν, φίλους, συγ-
γενεῖς· νομίζει ὅτι δὲν ὑπελείφθη πλέον εἰς αὐ-
τὸν οὐδὲν καὶ ὅτι περιττὴ καθίσταται καὶ αὐ-
τῇ ἡ ζωὴ του. Φαντάζεται ὅτι ἔχει ἄδειαν νὰ
ἀναζητήσῃ τὴν ἐσχάτην τῶν θλίψεων καὶ τῶν
παθημάτων του θεραπείαν, τὸν ἐκούσιον θάνα-
τον· δικαιολογεῖ δὲ τὴν αὐτοκτονίαν χαρακτη-
ρίζων αὐτὴν ὡς τρανότατον τεκμήριον θάρρους
καὶ ψυχικῆς ἀφοβίας. Ναί, ἀναμφιβόλως! Πρέ-
πει νὰ ἔχῃ τις μέγα θάρρος ὥστε ν' ἀποβλέψῃ
ἀδεῶς πρὸς τὸν θάνατον. Ὅποτε ὅμως προτεί-
νεται σοὶ ἐκλογὴ μεταξὺ δύο πραγμάτων, δὲν
φαίνεται θαρραλέος ἐὰν προτιμήσῃς ὅ,τι ἀπαι-
τεῖ μικρότερον ἐνέργειαν. Πολὺ ὀλιγώτερον θάρ-
ρος κέκτηται ὁ προαιρούμενος νὰ ἀποθάνῃ ἅπαξ
μόνον, ἢ ὁ προαιρούμενος νὰ ἀποθνήσκῃ μυριά-
κις ὑπομένων μετὰ γενναίω ψυχῇ τὰς λύπας
τοῦ βίου. Ἀφετέ με νὰ ἀναγνώσω ἐνταῦθα ἐν

μικρὸν χωρίον ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ρου-
σῶ, ὁ ὁποῖος ἰδὼν ποτε νεανίαν λυπούμενον ἐπὶ
τῷ δυστυχεῖ αὐτοῦ ἔρωτι καὶ θέλοντα νὰ γίνῃ
αὐτόχειρ, εἶπε πρὸς αὐτὸν τάδε· «Ἄφρον νεό-
της! ἐὰν ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας ὑπελείφῃ σοι
τὸ ἐλάχιστον αἴσθημα τῆς ἀρετῆς, πρόσελθε καὶ
θὰ σὲ διδάξω νὰ ἀγαπήσῃς τὴν ζωὴν. Ὅσάκις
ἔρξῃς εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ γίνῃς αὐτοκτόνος,
εἰπέ καθ' ἑαυτὸν, ἄς πράξω ἀκόμη μίαν ἀγα-
θὴν πράξιν πρὶν ἀποθάνω! Ὑπαγε ἀκολού-
θως καὶ ζήτησον ἵνα βοηθήσῃς τινὰ πτωχόν,
παρηγορήσῃς τινὰ δυστυχῆ, ὑπερασπίσῃς τὸν
ἀδίκως καταδικαζόμενον. Ἐὰν ὁ λογισμὸς οὗτος
ἀναχαίτῃ σε σήμερον, θὰ ἀναχαίτῃ σε καὶ
αὔριον καὶ μεθαύριον καὶ διὰ παντός. Ἐὰν μὴ
ἀναστῇς τὴν ἀνόητον ἐρμὴν σου, ἀπόθανε ὡς
πονηρὰ καὶ ἀχρεῖα.» Ἡ αὐτοχειρία εἶναι ἀδίκη-
μα καὶ ἀρπαγὴ προσγινομένη εἰς τὴν οἰκογέ-
νειαν, εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότη-
τα, ἐπομένως παντὸς ἄλλου ἀξία ἢ ἐπαίνου· εἶναι
ἀμάρτημα βλάπτον οὐ μόνον τὸν αὐτοεργὸν αὐ-
τοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους.

Ὅλοι αἱ πλάναι αἱ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν πλη-
σίον προέρχονται ἐκ τῆς φιλαυτίας ἡμῶν καὶ
τῆς υπερφιλαυτίας, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄ-
νομα τῆς ὑπεροψίας. Ἐνταῦθα δὲν ὑπαινίττο-
μαι τὴν καθόλου ὑπεροψίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις
ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν κύριον καὶ δεσπότην ὅλης
τῆς κτίσεως καὶ περιπίπτει εἰς ἀσεβῆ ὀνειροπο-
λήματα. Ἐννοῶ ἀπλῶς τὴν φυλετικὴν ὑπερο-
ψίαν, ἣς ἔνεκεν ἔρξουσιν ἀνέκαθεν ποταμοὶ αἰ-
μάτων εἴτε διὰ τῆς κατακτῆσεως εἴτε διὰ τοῦ
καταδιωγμοῦ. Ἐννοῶ τὴν ἄλλην ὑπεροψίαν, τὴν
ἐρειδομένην ἐπὶ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς χροῖας,
ἣς ἔνεκεν θέλουσι τινες νὰ δικαιολογήσωσι τὴν
δουλείαν τῶν μαύρων, καὶ τὴν ὁποίαν οἱ μαῦ-
ροι καὶ οἱ κιτρινόχροι ἠδύναντο νὰ μεταχειρι-
σθῶσιν ἐναντίον τῶν λευκῶν, ἐὰν ἦσαν πολυα-
ριθμότεροι καὶ ἰσχυρότεροι. Ἡ αὐτὴ ὑπεροψία
περιθάλλει τὰς προλήψεις τῆς ἐθνικότητος, ἐν-
θεν μὲν ἀποδίδουσι εἰς τὸ ἴδιον ἔθνος ὅλας τὰς
ἀρετάς, ὅλας τὰς ἐπαινετὰς ἰκανότητας καὶ ἐ-
πιφυλάττουσι εἴτε ἐν τῷ παρελθόντι, εἴτε ἐν
τῷ μέλλοντι αὐτοῦ πάντα θρίαμβον καὶ πᾶσαν
δόξαν, ἐνθεν δὲ ἀρνούμενη ταῦτα πάντα εἰς τοὺς
ξένους λαοὺς, ὥστανε ἔπρεπεν ἡ φιλοπατρία, ἡ ἑ-
ξοχος αὕτη τῶν γενναίων ψυχῶν ἀρετὴ, νὰ μᾶς
καταστήσῃ τυφλοὺς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἀ-
δίκους πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ ζωσιν
ἄνθρωποι ἐν ἐσχάτῃ διάγοντες ἀθλιότητι, ἐξου-
τελιζόμενοι καὶ προπηλακίζόμενοι ὑπὸ τῶν ἄλ-
λων, οἱ καλούμενοι Παρία. Δὲν ἔχουσιν οὐδε-
μίαν συνάφειαν μετὰ τῶν λοιπῶν, στεροῦνται
παντὸς ἀνθρωπίνου δικαιώματος, εἶναι ἄμοιροι
πάσης ἀναπτύξεως, βελτιώσεως καὶ προόδου,
καὶ προστρίβουσιν ἀνεξάλειπτον κηλίδα εἰς τὸν
καθ' ἡμᾶς πολιτισμὸν. Ἡ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας

ἐπικρατήσασα πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης δουλεία,
τῆς ὁποίας ἔχνη ἐσώζοντο ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς
ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, παρέχει ἡμῖν ἀμυδρὰν
ἰδέαν τῆς ἀθλιότητος τῶν Παριῶν. Ἡ δουλεία
τῶν μέσων αἰώνων ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὴν ἐν
τῇ ἀρχαιότητι δουλείαν, τῆς ὁποίας ἦτο με-
τριωτέρα τις ἐκδήλωσις. Οἱ δούλοι τῶν μέσων
αἰώνων ἦσαν οἱ πρὸ μικροῦ ἡττηθέντες, οἱ ὁ-
ποῖοι κατέστησαν ὑποτελεῖς ἢ ὑπήκοοι εἰς βάρ-
βαρον καὶ σκληροκαρδίον νικητὴν· καθυπεβάλ-
λοντο εἰς τὴν ἀγγαρείαν, ἥτοι ἄμισθον θητείαν,
ἐτέλουν φόρους ὑπερόγκους καὶ ἐπασχον μυρία
δεῖνὰ παρὰ τῶν ἰσχυρῶν. Σήμερον, χάρις τῷ Θεῷ,
τὰ κακὰ ταῦτα ἐξέλιπον, πάντες δὲ οἱ Γάλλοι
εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, ὡς εἶναι ἴσοι καὶ
ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχει διαφορὰ
τῶν ἡμετέρων φυσικῶν χαρισμάτων, διαφορὰ
τῆς ἐργασίας, ἐπομένως καὶ διαφορὰ πραγμα-
τικῆς ἀξίας καὶ δικαιωμάτων, ἐπειδὴ τελευ-
ταῖον ἅπαντες γεννώμεθα εἰς περιστάσεις μᾶλ-
λον ἢ ἥττον εὐνοϊκὰς καὶ ὑποκαίμεθα εἰς παν-
τοειδεῖς περιπετείας, ἐξ ἅπαντος θὰ προκύπτῃ
πάντοτε ἐντεῦθεν διαφορὰ τις καὶ ἀνισότης πε-
ριουσίας καὶ θέσεως κοινωνικῆς. Ἀλλ' αἱ τοιαῦ-
ται ἀνισότητες δὲν εἶναι ἀναλλοίωτοι, οὐδὲ ἑ-
χουσί τι κοινὸν πρὸς τοὺς ἀμεταβλήτους καὶ
ἀμετακινήτους βίους τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Αἰγύ-
πτου καὶ τῆς Ἰνδικῆς· ἀπ' ἐναντίας ὑπὸκεινται
καθ' ἐκάστην εἰς μεταβολάς, δυνάμεναι νὰ με-
τριασθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον· ὁ σήμε-
ρον πλούσιος ἐνδέχεται αὔριον νὰ πτωχεύσῃ καὶ
τάνανταλιν. Ἀλλ' ὅσον μεταβληταὶ καὶ ἂν ὑ-
πάχωσιν αἱ διαφοραὶ αὗται, πολλάκις ἡμεῖς
συνειθίζοντες καὶ φανταζόμενοι αὐτὰς διαρκεῖς
καὶ ἀναλλοιώτους, περιπίπτομεν εἰς ἄλλας χεῖ-
ρονας καὶ βλαβερωτέρας πλάνας. Οἱ κατέχοντες
λ.χ. πλοῦτον, τιμὰς καὶ ὑψηλὴν ἐν τῇ κοινω-
νίᾳ θέσιν περιφρονοῦσι τοὺς ἀναγκαζόμενους νὰ
ἀποζῶσι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν τῶν· οἱ
χειρῶνακες πάλιν, λησμονοῦντες τί δύναται
νὰ κατορθώσῃ ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀνεπτυγ-
μένη διάνοια ἐν χώρᾳ εὐνομούμενῃ, περιέρχον-
ται εἰς ἀπόγνωσιν, ἀγανακτοῦσιν ἐπὶ τῇ ταπει-
νῇ θέσει τῶν καὶ φονοῦσι τοὺς ἀνωτέρους τῶν.
Ἰδοὺ μεγάλη πλάνη! Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι τὰ
οὐσιωδέστερα στοιχεῖα τῆς εὐημερίας ἐκάστου,
αἱ ἀξιώσεις τοῦ ἡθικοῦ μεγαλείου, ἡ ἀρετὴ δη-
λονότι, τὸ ἡρώϊκόν θάρρος, ἡ ἀγαθὴ συνείδησις
ἀνῆκουσιν εἰς πᾶσαν ἀνεξαιρέτως τάξιν ἀνθρώ-
πων. «Ἡ ἀρετὴ (ἔλεγεν ὁ Πλάτων) δὲν ἔχει
οὐδένα κύριον καὶ δεσπότην· ἀνήκει εἰς πάντας
τοὺς θεραπεύοντας αὐτὴν καὶ προσφέρεται εἰς
πάντας τοὺς ζητοῦντας αὐτήν!» Τὸ ἀληθές με-
γαλεῖον λοιπὸν, ἡ ἀληθὴς εὐημερία, δὲν ἐξήρτη-
ται ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων οὐδὲ ἀνευ-
ρίσκεται πάντοτε ἐκεῖ ὅπου φανταζόμεθα ἡμεῖς.
Τὸ ἀληθές μεγαλεῖον εἶναι ἀχώριστον ἀπὸ τῶν

μεγάλων προσόντων τῆς ἡμετέρας φύσεως· ἀνευρίσκεται ἐν παντὶ χρηστῷ ἀνθρώπῳ ἐπισταμένῳ μὲν νὰ διατηρήσῃ καὶ τελειοποιήσῃ τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ιδιότητας, τὴν διάνοιαν δηλαδὴ, τὴν χρηστικότητα, καὶ τὴν φιλοπονίαν, δυναμένῳ δὲ νὰ κρατῇ τῶν ιδίων παθῶν καὶ νὰ ἀντιτάσσῃ θάρρος ἀπτότητον ἐναντίον παντὸς πειρασμοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

Ἀλλὰ μήπως δὲν εἶναι καὶ ἡ μονομαχία εἰσδεχθὲς ἐξάμβλωμα τῆς προσβαλλομένης ὑπεροψίας καὶ τῆς θηριώδους βαρβαρότητος; Τὸ ἐπάρκτον τοῦτο ἔθιμον, τὸ μεταδοθὲν καὶ εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας τῆς Εὐρώπης, ἐκλείπει βαθμηδὸν καὶ θὰ ἐκλίπῃ χρόνου προτόντος παντελῶς. Διὰ τὸ δὲν δύναμαι νὰ ἰσχυρισθῶ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ ἄλλης τινὸς χειρότερης μάστιγος τῆς ἀνθρωπότητος—τοῦ πολέμου—, τὸν ὁποῖον προξενεῖ πολλάκις ἡ ἀσύγνωστος ὑπερφιλαντία καὶ ἡ ψευδὴς φιλοτιμία; Φοβοῦμαι ὅτι πολλοὶ θὰ παρέλθωσιν αἰῶνες ἕως οὗ ἴδῃ ἡ ἀδίκως ταλαιπωρουμένη ἀνθρωπότης πεπαισμένης τὰς ὁλοθιωτάτας ζηλοτυπίας μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν ἐξ ὧν σύγκειται καὶ παγιουμένην τὴν ἀδελφικὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων, αἵτινες τότε μόνον ἔσως θὰ συμφωνήσωσιν ὁπόταν τύχωσιν ἐκάστη τῆς ποθητῆς ἐλευθερίας καὶ γίνωσι κυρία ἐαυτῶν.

Ἀφικόμενος εἰς τὸ πέρας τῆς διατριβῆς μου ὁφείλω νὰ ἐξαγάγω τὰ συμπεράσματα οὐχὶ μετερχόμενος φιλοσοφικὸν ὕψος ἀλλὰ προσφεύγων εἰς τὴν ἐπομένην εἰκόνα. Φαντάσθητε σπῆλαιον ἀφεγγές, ἐνθα ἐπικρατεῖ ζοφερά νύξ καὶ παντελὴς σκοτία· πυκνοτάτη ὁμίχλη ἐμποδίζει τὸ φῶς νὰ εἰσδύσῃ εἰς αὐτὸ· ἐνιαχοῦ φαίνονται περρυγίζοντες ὀλίγοι σπινθήρες ἐρχόμενοι καὶ παρέρχόμενοι, ἰνδάλματα φωτοειδῆ καὶ ἀπατηλὰ, θέλγοντα μὲν τὴν ὄψιν, φεύγοντα ὅμως ἡμᾶς καὶ μὴ περιμένοντα νὰ τὰ συλλάβωμεν. Ἀφεγγές σπῆλαιον εἶναι ἡ ἡμετέρα διάνοια. Τὸ ἐν αὐτῇ ἐπιπολλάζον σκότος εἶναι ἡ ἀμάθεια ἡμῶν. Ἡ ὁμίχλη ἡ ἐμποδίζουσα τὴν εἰσόδον τοῦ φωτός εἶναι τὰ πάθη, ἡ ὑπεροψία καὶ ἡ εὐπιστία, ἐνὶ λόγῳ αἱ ἠθικαὶ ἡμῶν ἀσθένειαι. Τὰ φωτοειδῆ ἰνδάλματα τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτός εἶναι αἱ ἡμέτεραι προλήψεις καὶ αἱ πλάναι αἱ ἐπέχουσαι τόπον τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν κανόνων τοῦ βίου, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων πρέπει ὕσον τάχιον ν' ἀπαλλαχθῶμεν. Ἀλλὰ τίνα τρόπον; διὰ τίνων φαρμάκων;

Τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ὑποδηλοῦσιν ἡμῖν αὐτὰ τὰ αἷτια ἅτινα πρὸ μικροῦ ἀνεύρισκαμεν. Ἀνάγκη πᾶσα νὰ καταπολεμήσωμεν παντὶ σθένει τὴν ἡμετέραν ἀμάθειαν καὶ τὰ ἡμέτερα πάθη. Τὴν ἀμάθειάν του δὲ νικᾷ μόνος ὁ συναισθανόμενος αὐτήν. Μεγάλη σοφία, μεγάλη ἐπιστήμη ἦτο, κατὰ τὸν θεῖον Σωκράτην, τὸ εἰδέναι ὅτι οὐδὲν οἶδεν. Ὁ γινώσκων ὅτι δὲν εἶ-

πίσταται οὐδὲν, φυλάσσεται τοῦλάχιστον ἐναντίον οἰσθηπότες παρατόλμου καὶ ἀπερισκέπτου γνώμης καὶ παροτρύνεται ν' ἀναζητήσῃ καὶ ἀνεύρῃ τὴν ἀγνοῶστον πολυτήν ἀλήθειαν. Περὶ δὲ τῶν παθῶν, ὁφείλομεν—διὰ τὸ συμφέρον τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἡμετέρας διανοίας, διὰ τὸ συμφέρον τῆς ἡμετέρας καρδίας καὶ τῆς καθόλου ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καὶ ἀξιοπροσεΐας—νὰ τὰ καταπολεμήσωμεν καὶ νὰ γίνωμεν κύριοι αὐτῶν, οὐχὶ βεβαίως ὅπως τὰ ἐκρίζωσωμεν, τοῦθ' ὅπερ οὐτε δυνατόν θὰ ἦτο οὔτε ἔλλογον, ἀλλ' ὅπως κανονίσαντες αὐτὰ τὰ συναρμολογήσωμεν πρὸς τὸν ὕψιστον σκοπὸν τῆς τε φύσεως καὶ τῆς Θείας Προνοίας.

Κατὰ τοῦτον μόνον τὸν τρόπον ἡ ἡμετέρα διάνοια, καθαιρουμένη ἀπὸ παντὸς ῥύπου, ἀποβαίνει πιστότατον καὶ ἀγνὸν κἀτοπτρον τῆς πραγματικότητος καὶ φωτεινότατον κέντρον τῆς ἠθικῆς ἡμῶν οὐσίας. Εἰς τοιαύτην κεκαθαρμένην ψυχὴν εἰσδύει ἀκωλύτως ἡ ἀλήθεια καὶ κατοικεῖ ἐν αὐτῇ ὡς εἰς ἱερὸν καὶ προσφιλὲς ἐνδίκτημα.

Τὸ πρῶτον σύννεφον ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἑλένη—νέοι ἀμφότεροι—ἦσαν ἤδη ἀπὸ ἐνὸς μηνὸς νυμφευμένοι. Τὰ πάντα ἦσαν νέα καὶ καινουργῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν ᾗ εἶχον ἀποκατασταθῆ. Τὰ ἐπιπλά των ἦσαν ὠραῖα, τοῦ τελευταίου συρμοῦ. Ἐκαμάρωνεν ὁ Παῦλος τὸ γραφεῖόν του καὶ τὴν σάλλαν τῆς ἡ Ἑλένης. Ἡμέραν τινα ἐκάθησαν κατὰ τὴν συνήθη ὥραν εἰς τὴν τράπεζαν οἱ δύο των, ἀλλ' ὁ Παῦλος δὲν ἔτρωγεν, ἦτο σκεπτικὸς.

—Τί ἔχεις Παῦλε; ἐρωτᾷ μετὰ τρυφερότητος ἡ Ἑλένη, διὰ τὴν δὲν τρώγεις, μήπως δὲν ἔμπορεῖς;

—Ἀπ' ἐναντίας, ὅταν ἦλθα εἰς τὸ σπῆτι ἐπεινοῦσα πολὺ...

—Λοιπὸν διὰ τί δὲν τρώγεις;

—Τί νὰ φάγω; μαγεῖρισσα εἶνε αὐτὴ ὅπου ἔχομεν;

—Καὶ δι' αὐτὸ εἶσαι θυμωμένος, δὲν τὴν ἀλλάζομεν ὅταν θέλωμεν;

—Καλὰ!

—Τί καλὰ; Τὸ πρᾶγμα, Παυλέ μου, διορθώνεται τόσον εὐκολα, ὥστε δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ταράττεσαι.

—Νομίζω ὅμως ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ διορθωθῇ, ἀγαπητή μου, ἀν δὲν φροντίσῃς σὺ νὰ ἀποκτήσῃς ὀλίγας γνώσεις μαγειρικῆς καὶ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς, διὰ νὰ ἔσῃ εἰς θέσιν νὰ ἐπιτηρῇς ὅπως πρέπει τὴν μαγεῖρισσαν.

—Θεωρητικῆς, ἀπήντησεν ἡ Ἑλένη ὅχι ἄνευ εἰρωνίας τινος, θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς! Κρίμα ὅπου δὲν ὑπάρχει, φίλε μου, Πανεπιστήμιον νὰ διδάσκῃ τέτοια πράγματα.

—Κρίμα ἀληθῶς, ὑπέλαθεν ὁ Παῦλος προσιούμενος ὅτι δὲν ἐνόησε τὴν ἐλαφρὰν ἐργάνην, ἥτις εἶχεν ὑπαγορεύσει τοὺς λόγους τῆς γυναικὸς του, διότι ἔπρεπε εἰς πᾶσαν καλῶς διοικουμένην οἰκίαν ἡ μαγεῖρισσα νὰ μὴ ᾔνε ἄλλο τι παρὰ μόνον τὸ ὄργανον, ὁ ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τῆς οἰκοδεσποίνης. Τῆς οἰκοδεσποίνης δὲ ἔργον ἔπρεπε νὰ ᾔνε ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς ἐκάστου φαγητοῦ καὶ τῆς ἀναγκαίας πρὸς τοῦτο δαπάνης. Χωρὶς δὲ νὰ ᾔνε τις γαστρίμαργος δικαιοῦται, πιστεύω, νὰ προτιμᾷ τὴν καλὴν τροφήν τῆς κακῆς καὶ ἐλεεινῆς, ἥτις ἄλλως τε δύναται λίαν ἐπιβλαβὴς νὰ ἐπιδράσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ ἐπὶ τῆς διαθέσεως.

—Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, ὑπέλαθεν ἡ Ἑλένη γινομένη ἀφνης σκεπτικῇ, ἀλλὰ πῶς θὰ τὰς ἀποκτήσῃ ἡ οἰκοδεσποινα τὰς γνώσεις ταύτας, πῶς θὰ γνωρίσῃ τὰς λεπτομερείας τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν φαγητῶν;

—Ἡ ζωὴ ὁλόκληρος δὲν εἶνε ἄλλο τίποτε παρὰ ἀκατάπαυστος ἀπώλεια δυνάμεων. Δὲν ὑπάρχει δὲ οὐδὲ ἐν ἄτομον τοῦ ἡμετέρου σώματος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ παθαίνῃ τοιαύτην ἀπώλειαν. Πᾶσα κίνησις τῶν μυῶν μας, πᾶς νευρικός σπασμὸς, πᾶσα τῆς διανοίας μας ἐντασις ἀντιπροσωπεύει μίαν ἐξόδευσιν δυνάμεων. Ἡ τροφή εἶνε τὸ ἔσδοον, διὰ τῆς τροφῆς ἀναπληροῦμεν τὰς ἀπωλείας. Ἰδιὸν δὲ φρονίμου ἀνθρώπου εἶνε νὰ κάμνῃ εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα ὅ,τι κάμνει ὁ ἔμπορος, νὰ προσπαθῇ δηλαδὴ νὰ φέρῃ τὸ ἰσοζύγιον μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Τὸ ἀσπράδιον τοῦ ὠοῦ, ἡ σάκχαρις καὶ τὰ λιπαρὰ σώματα εἶνε τὰ στοιχεῖα, ἐν οἷς ἀνανεοῦται καὶ ἀκατάπαυστα ἀναστομοῦται τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Τὸ λεύκωμα τὸ ἐν τῷ αἵματι δυνάμει τοὺς μύς, τὰ νεῦρα καὶ τὸν ἐγκέφαλον, τὴν δὲ πολὺτιμον ταύτην οὐσίαν τὴν εὐρίσκουμεν ὅχι μόνον εἰς τὸ κρέας, εἰς τὸ γάλα, εἰς τὰ ὠά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ρίζας, τὰ φύλλα καὶ τοὺς κόκκους πολλῶν φυτῶν. Τὸ κρέας τῶν τετραπόδων περιέχει λεύκωμα ἀπὸ 14 ἕως 16 τοῖς 100, τὰ πιζέλια καὶ τὰ κουκκία 24 τοῖς 100, τὰ ὠά 45 τοῖς 100, τὸ ἄλευρον τοῦ σίτου 15 ἕως 19 τοῖς 100, τὰ γεώμηλα μόνον 2½ τοῖς 100. Ἡ μάλλον ὑγιεινὴ τροφή εἶνε ἡ περιέχουσα πλειότερον λεύκωμα, πρέπει λοιπὸν πρὸ πάντων νὰ μεταχειριζώμεθα ὡς φαγητὰ μας τὸ κρέας, τὸν ἄρτον καὶ τὰ ὕσπρια, τὰ ὁποῖα εἶπον. Ἀν τις θελήσῃ νὰ τραφῇ ὅλον μὲ γεώμηλα, θὰ καταστήσῃ τὸ αἷμά του ὑδρᾶς καὶ θὰ τῷ ἐπέλθωσιν ὡς ἐκ τούτου διάφοροι νόσοι, ἔχουσιν ὡς ἀφορμὴν τὴν τοιαύτην κατάσασιν τοῦ αἵματος, καὶ μάλιστα χοιράδες. Αἱ λιπαραὶ οὐσίαι ἔχουσιν διὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τὴν αὐτὴν σημαντικότητα, ἢ

καὶ τὸ λεύκωμα. Εἰσδύουσι δὲ ἐν ἡμῖν αἱ οὐσίαι αὗται ὅχι μόνον ἁμέσως, ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως, διότι τὸ ἄμυλον λ.χ. καὶ τὸ σάκχαρι τὸ περιεχόμενον εἰς τινὰ φυτὰ, μεταβάλλονται εἰς λίπος, ἀφ' οὗ χωνεύσωμεν αὐτά. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα τὰ εἶνε ἀναγκαῖα διὰ νὰ διαθρέψωσι τὰ ὅσῃ μας, τοὺς δδόντας μας καὶ τὴν κόμην μας. Τὰ ἄλλα ταῦτα εἶνε διανεμημένα εἰς τε τὸ ζωϊκὸν καὶ τὸ φυτικὸν βασίλειον, ὁπόθεν λαμβάνομεν τὰς τροφὰς μας, καὶ εἰς τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα πίνομεν. Ἀρίστη λοιπὸν τροφή εἶνε ἡ περιέχουσα τὰς οὐσίας, τὰς ὁποίας εἶπα. Τὰ βρέφη καὶ οἱ ἀπολίτευτοι λαοὶ τρέφονται μὲ γάλα, διότι τὸ γάλα περιέχει ὅλας αὐτὰς τὰς οὐσίας...

—Εἴθε νὰ ἐτρεφόμεθα καὶ ἡμεῖς μόνον μὲ γάλα, διέκοψε λέγουσα ἡ νεαρὰ σύζυγος, θὰ καθίστατο τότε ἀπλούστατον τὸ φοβερόν μαγειρικὸν ζήτημα... Ἀλλ' ἐξακολούθησον, φίλε μου, μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ ὁμιλία.

—Ὁ ἄρτος καὶ τὸ κρέας δὲν εἶνε ἄλλο τίποτε παρὰ γάλα συμπεπικνωμένον, διότι ἡ σύνθεσις των εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ γάλακτος. Ἀλλὰ πόσαι δοκιμαί, πόσοι κόποι καὶ πόσαι ἀνακαλύψεις δὲν χρειάζονται διὰ νὰ κατορθωθῇ ὁ μετασχηματισμὸς, ἡ παρασκευὴ, ἡ σύγκρασις τῶν διαφόρων αὐτῶν οὐσιῶν! Εἶνε ἔργον ἅμα καὶ ἀπόδειξις τοῦ πολιτισμοῦ ὁ μετασχηματισμὸς, ἡ παρασκευὴ, ἡ σύγκρασις αὕτη. Δὲν θὰ ἦτο δυνατόν δὲ ἄνευ τοῦ πυρὸς νὰ κατορθωθῇ τίποτε; καὶ διὰ τοῦτο ἐμυθολόγουν οἱ παλαιοὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐκλεψαν τὸ πῦρ οἱ ἄνθρωποι, ἄλλα δὲ ἔθνη παλαιότερα ἔτι, προέβησαν περαιτέρω καὶ ἐθεοποίησαν τὸ πῦρ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἡ τροφή ἀφομοιωθῇ καὶ διανεμηθῇ εἰς τὰ διάφορα ἡμῶν ὄργανα, ἔχει χρειαν καὶ δευτέρου πυρὸς, καὶ τὸ πῦρ τοῦτο εὐρίσκεται ἐν τῷ στομάχῳ μας.

—Πῶς, ἐν τῷ στομάχῳ μας; ἀνέκραξεν ἡ Ἑλένη. Ποῖον πείραμα μᾶς τὸ ἀποδεικνύει τοῦτο;

—Παρατηρήθη, Ἑλένη, τὸ πρᾶγμα ἐπὶ ἀρρώστων ἠδυνήθησαν μάλιστα μὲ τὸ ὁρολόγιον νὰ ὑπολογίσωσι τὰ κατὰ τὴν χώνευσιν. Τὸ βραστὸν δρύζιον χωνεύεται εἰς μίαν ὥραν, τὰ ψητὰ κρέατα τοῦ κυνηγίου εἰς 1½ ὥραν, τὰ βρασμένον γάλα εἰς 2 ὥρας, τὸ βωδινὸν τὰ βραστὸν εἰς 3½ ὥρας, τὸ βωδινὸν τὸ ἀλατισμένον εἰς 5 ἢ 6 ὥρας, τὸ χοιρομήριον εἰς 3 ὥρας, τὰ λουκάνικα εἰς 5, τὸ ψητὸν βιδέλον εἰς 3½, τὰ σκληροβρασμένα ὠά εἰς 5½, τὸ κουμπιδί εἰς 5½ ὥρας. Τὸ αὐτὸ πείραμα ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ψητὰ κρέατα εἶνε μάλλον εὐπεπτα τῶν βραστῶν ἢ τῶν ἄλλως μαγειρευμένων. Πρὸς τούτοις σημειωτέον ὅτι, καθ' ὃ μᾶς διδάσκει ἡ χημεία, ὁ συνήθης ζωμὸς τοῦ κρέα-

τος δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ ὕδωρ μὲ ὀλίγον λίπος καὶ ὅτι τὸ κρέας, ὅπερ θράζομεν διὰ τὸ ἐξαγάγωμεν τὸν ζῶμον τοῦτον, ἀπαλλάσσεται ὅλως ἕνεκα τῆς παρασκευῆς τοῦ ζῶμου τῶν θρεπτικῶν αὐτοῦ ἰδιότητων καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνωφελῆ μόνον ἐργασίαν παρέχει εἰς τὸν στόμαχον καὶ οὐδὲν πλεόν...

— Ὁ ζῶμος; καλῶς, τί λέγεις; τί λοιπὸν εἶνε τὸ δυνάμειον; ἀνέκραξεν Ἀπελπίς ἡ Ελένη.

— Ἡξέω, ἀπήντησεν ὁ Πύλος μειδιών, ὅτι ἡ φωνή μου εἶνε φωνὴ θοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ὅτι αἱ πολλήψεις ἔχουσι πολὺ πλεονέκτηρον δύνανται ἀπὸ τοῦ ἀνοήτου ἐκείνου, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ τὰς ἐκρίψωσιν. . . . Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἂν θέλῃς ζῶμον ἀληθινὴ δυνάμειον, πρέπει νὰ θυσιάσῃς ἐντελῶς τὸ κρέας τὸ ὠρισμένον εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ. Πρέπει δηλαδὴ νὰ κόψῃς τὸ κρέας εἰς μικρὰ κομμάτια, νὰ τὰ ἀλατίσῃς ὅσον πρέπει καὶ νὰ βάλῃς αὐτὰ τὰ κομμάτια μὲ ὀλίγον ὕδωρ ἐντὸς βουκαλίου, τὸ ὅποιον νὰ τὸ θέσῃς ἐντὸς θράζοντος ὕδατος ἐπὶ 5 ἢ 6 ὥρας. Τοιοῦτοτρόπως δηλαδὴ τὸ λεγόμενον consommé, παχύτατον δηλαδὴ ζῶμον προελθόντα ἐκ τῆς ὁλοσχεροῦς καταναλώσεως τοῦ κρέατος, ὁ ὅποιος φυσικῶς εἶνε θρεπτικώτατος συνάμα δὲ καὶ λίαν εὐπεπτος.

— Ἀλλὰ τὸ ἐξῆδον, Πύλε; Νομίζω ὅτι αὐτὴ ἡ περιφρονη ἡ χημεῖς σου θὰ ἐπιβαρύνει πολὺ τὸν προϋπολογισμόν τοῦ μαγειρείου! Πόσον κρέας χρειάζεται διὰ νὰ κάμῃ τις τὸ περιφρονημὸν consommé;

— Μὲ 500 γραμμάρια κρέατος δύνανται νὰ κατασκευάσῃς τόσον consommé, ὅσον νὰ γεμίσης ἓνα κυθήσκον τοῦ τεύου.

— Βλέπεις λοιπόν; χάνεται τόσον κρέας.

— Ἀς ᾄδωμεν τὸ consommé διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Ἀς ἔχωμεν ὅμως πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ἐξῆς: ὅτι πολὺ καλλίτερα τρεφόμεθα διὰ μικρῶν κομματιῶν ψητοῦ κρέατος, παρὰ δι' ἐνὸς μεγάλου τεμαχίου κρέατος θραστοῦ. Προσθέτω ὅτι πρέπει χάριν ποιικιλίας νὰ μεταχειρίζωμεθα εἰς τροφήν μας καὶ ἰχθῦς, ἂν καὶ ὁ ἰχθὺς περιέχει τόσα θρεπτικὰ συστατικά, ὅσα ἐν τεμαχίῳ κρέατος ἡμίσεος ὅγκου διὰ τοῦτο ὅταν ἔχωμεν ἰχθῦς εἰς τὴν τράπεζάν μας πρέπει νὰ μὴ χάνωμεν τὴν ἀναγκαίαν ἡμῖν ποσότητα θρεπτικῶν στοιχείων. Ὅταν λοιπὸν ἔχῃς ἰχθῦς ἐτοίματον καὶ φασόλια π.χ. ἢ ὠὰ ἢ ἐν γλύκισμα κτλ.

Τοιαῦτα, φιλάττη, εἶνε αἱ θεωρίαι, περὶ ὧν σοὶ ἔλεγα πρὸ μικροῦ. Δι' αὐτὰς εἶμαι πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς σου, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος. . . . ὁμολογῶ τὴν ἀμάθειάν μου. Χρειάζεται πεῖρα, πνεῦμα παρατηρητικόν, καλὴ θέλησις. . . .

— Θὰ προσπαθῶ ν' ἀναπληρώσω ἐγὼ τὴν ἑλλειψίν τοῦ συζύγου μου ὡς πρὸς τὸ πρακτι-

κὸν μέρος, εἶπε θέτουσα τέρμα εἰς τὴν ὁμιλίαν καὶ χαριέντως μειδιῶσα ἡ νεαρὰ σύζυγος.

Σ. . . .

ΧΑΡΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΠΤΗΝΑ!

Ἀρχομένου τοῦ 1861, πολλαὶ αἰτήσεις παρουσιάσθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν γερουσίαν, ὅπως ληθῶσι μέτρα «πρὸς διατήρησιν τῶν πτηνῶν, ἅτινα καταστρέφουσι τὰ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν ἔντομα.» Ὁ πρόεδρος Bonjean ἐπεφορτίσθη νὰ συντάξῃ τὴν ἐκθεσιν, ἣν καὶ ἀνέγνω ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 24 Ἰουνίου, καὶ ἥς τὰ συμπεράσματα ὑπῆρξαν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν σύμφωνα πρὸς τὰς προσδοκίας καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἀπειθυνάντων τὰς αἰτήσεις.

Ἐκ τῆς κομψοτάτης καὶ χαριεστάτης ταύτης ἐκθέσεως καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ἐν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων τεμαχίων χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑοτίας:

«Ὁ εὐγνώμων ἄνθρωπος θέλει ἀναμφιβόλως λάβει ὑπὸ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ προστασίαν τοὺς ἀπαιρητήτους τούτους ἐπικούρους, τοὺς πιστοὺς τούτους φίλους καὶ συμμάχους: θέλει φροντίσει διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐχθρικών πτηνῶν, ἅτινα πολεμοῦσιν αὐτὰ: τοῦ σαρκοβόρου ὀρνέου, τοῦ συλλαμβάνοντος αὐτὰ ἐν τῇ πτήσει, τοῦ εἰσδύοντος εἰς τὴν φωλεάν αὐτῶν ὄφεως, ὅπως καταρᾷ τὴν νεοσσίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν μητέρα μετὰ τῶν μικρῶν τῆς. . . Ὅχι, ὡσεὶ ἤθελεν ἀπαξῆσθαι νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀποστροφὴν ταύτην τοῦ μυθογράφου:

«Εὐκρινῶς ὠφελίμον εὐρίσκω
νὰ σ' εἴπω ἥδη, ὅτε ἀποθνήσκω,
ὅτι εἶναι σύμβολον τῶν ἀγνωμόνων
ὁ ἄνθρωπος, οὐχὶ ὁ ὄφις μόνον,

ὁ ἄνθρωπος κατὰ παράδοξον τύφλωσιν δείκνυται ὁ τρομερώτερος ἐχθρὸς τῶν τρυφερῶν καὶ ὠφελίμων τούτων πλασμάτων. Σκληρότερος τοῦ ἱέρακος, χάριν τροφῆς φονεύοντος, φονεύει ἀπλῶς χάριν τέρψεως πρὸς καταστροφὴν.

Τὸ πυροβόλον δὲν εἶναι ἀρκούντως θανατηφόρον: ἄλλως τε εἶναι καὶ προωρισμένον διὰ θήραν εὐγενεστέραν: τούναντίον ὁ ἄνθρωπος διὰ πλείστον μηχανημάτων, δικτύων, ἰζῶν καὶ παρομοίων παγίδων, μετὰ λυσσῶδους τυφλώσεως καταδιώκει τοὺς χαρίεντας καὶ ἀναγκαίους τούτους φίλους του, οὓς παρεχώρησεν αὐτῷ ἡ Θεία Πρόνοια.

Φειδόμενος ὕμῶν δὲν προβαίνω εἰς τὴν περιγραφὴν βαρβάρων πραγμάτων, τινὰ τῶν ὁποίων διεγείρουσι τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὴν φρίκην ἐν τούτοις, ὅτι δύνανται νὰ σᾷς εἴπω, εἶναι ἡ ὀλεθρία καταστροφὴ ὠφελίμων πτηνῶν, καθ' ἑκαστον ἔτος θανατουμένων ἐν ἀπάσῃ τῇ Γαλίᾳ, πρῶτιστα δὲ πάντων ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς αὐτῆς καὶ μεσημβριναῖς ἐπαρχίαις.

Ἀμα μετὰ τοῦ ἔκρος οἱ πιστοὶ ἡμῶν οὗτοι σύμμαχοι ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἡμετέρας χώρας,

ἀφ' ὧν εἶχεν ἀποδιώξει αὐτοὺς ὁ χειμὼν εἰς ξένην γῆν, τυγχάνουσι τῆς ἀκολούθου ὑποδοχῆς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Βάρου: μέχρι τῶν ἀνατολικῶν Πυρηναιῶν. Περὶ τὴν Μασσαλίαν καὶ τὴν Τουλώνα καὶ τὰς λοιπὰς παραλίους πόλεις καὶ πολίχνους πάντες οἱ γῆλοφοι εἶναι κεκοσμημένοι διὰ θηρευτικῶν δικτύων: κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀξιόπιστου ἀνδρός, τοῦ K. Sacc, εἰδικῶς τὸ ζήτημα τοῦτο μελετήσαντος, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ θήρα, ἕκαστος θηρευτῆς καταστρέφει 100 ἕως 200 συκοφάγους καθ' ἑκάστην. Ἡ αἴτησις λοιπὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Τουλώνας οὐδεμίαν λέγει ὑπερβολὴν, βεβαιῶσα ὅτι κατὰ μυριάδας καταστρέφονται τὰ πτηνὰ ταῦτα, ἐπὶ μεγάλῃ ζημίᾳ τῶν κεντρικῶν καὶ βορείων ἡμῶν ἐπαρχιῶν, ἐν αἷς ὀλίγιστα μόνον καταφθάνουσιν, ὅπως πληρώσωσι τὴν ὠρισμένην αὐτῶν ἀποστολὴν ὑπὸ τῆς Προνοίας.

Ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γαλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Λοθαριγγίᾳ ἀνάλογα τελοῦνται, καθὰ μαρτυρεῖ ἡ αἴτησις τῆς ἐν Νανσύ ἐταιρείας τοῦ ἐγγληματισμοῦ.

Καὶ πρὸς τίνα λόγον ἡ ἀγρία αὕτη καταστροφὴ, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὴν ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Τουλώνας; θέλουσιν ἐπικαλεσθῆ τὸ δίκαιον τῆς ἐκ τῶν ζώων διατροφῆς τοῦ ἀνθρώπου; Ἐν τούτοις δὲν εἶναι σοβαρὰ ἡ νομιμοποίησις αὕτη τῆς καταστροφῆς μικρῶν ὄντων, ὧν ἕκαστον παρέχει τροφήν ἀσήμαντον καθ' ὅλοκληρίαν. Οὐχί, ἡ καταστροφὴ αὐτῶν δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἀνάγκης διατροφῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ βαναύσου γαστριμαργίας.

Καὶ ὅμως ὑπολογίζων τις, ἔστω καὶ λίαν μετρίως, πρὸς πόσους σάκκους σίτου, πρὸς πόσους πίθους οἴνου καὶ ἐλαίου ἀναλογεῖ εἰς ὅσον ἐκ τῶν θυμάτων τούτων, δι' ὧν συνεθίζουσι νὰ κοσμῶσι τὴν τράπεζαν ἐν τισὶ χώραις, θέλει πεισθῆ ὅτι ὁ Λούκουλλος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δόξῃ οὐδέποτε παρέσχε τοσοῦτον πολῦτιμον συμπόσιον ὅπως δ' εὖρη τις παρόμοιον πολυτελεῖς παρὰδειγμα, πρέπει ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν περιώνυμον μαργαρίτην τῆς Κλεοπάτρας.

Περιπλέον ἡ ἀθλία αὕτη δικαιολογία τῆς ἐκανοποιηθείσης φιληδονίας δὲν δύναται νὰ προταθῇ ὑπὸ τῶν θηρευτῶν ἐκείνων, οἵτινες χάριν ἐπιδείξεως, πρὶν ἢ ἐπανέλθωσιν οἴκοι, κτυπῶσι τὴν ταχύπτερον γελιδόνα, τὴν μητέρα ἕως τὴν κομίζουσιν τὴν τροφήν εἰς τὴν λιμοκτονοῦσαν αὐτῆς νεοσσίαν. Δὲν πρέπει ἄρα νὰ γίνῃ ἡ παρατήρησις εἰς τοὺς ἐξ ἀπερισχεψίας σκληροὺς τούτους ἀνθρώπους, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν ὁ θανατηφόρος αὐτῶν μόλυβδος ἐφόνευσε τὴν πτωχὴν γελιδόνα, αὕτη εἶχε καταστρέψει πεντακόσια ἐπιβλαβῆ ἔντομα, ἥτοι δὲ ἀξία μείζονος φιλανθρωπίας, ἢ δέκα θηρευταὶ οἴκοι ἐπανερχόμενοι καὶ

1. Ποταμὸς ἐν τῇ μεσημβρινοδυτικῇ Γαλίᾳ, ἀφ' οὗ καὶ ἡ ὁμώνυμος ἐπαρχία.

πλήρη πτηνῶν τὸν σάκκον αὐτῶν ἔχοντες; Καὶ τίνος ἄλλου λόγου ἕνεκεν ἢ ἐκ καθαρᾶς ἀγνοίας ὁ κάτοικος τῶν ἐσοχῶν μετὰ μωρᾶς ἀγερωχίας φονεύει τὸν βῦαν (κουκουβάγια) καὶ τὰ μὴ φαρμακερὰ ὄφειδια, τὰ ὅποια καταστρέφουσι τοὺς ποντικούς καὶ τὰ ἔντομα τὰ βλάπτοντα τοὺς ἀγροὺς του καὶ τὰς ἀποθήκας του; Καὶ διατί δὲν φονεύει τὴν γαλῆν αὐτοῦ μᾶλλον;

Ὡσεὶ μὴ ἐξήρουν δὲ οἱ ἄνδρες διὰ τὸν καταστρεπτικὸν τοῦτον κατὰ τῶν πτηνῶν πόλεμον, ἰδοὺ καὶ τὰ παιδιὰ λαμβάνοντα εἰς αὐτὸν μέρος μετὰ τῆς ἀνηλεοῦς ἀδιαφορίας τῆς ἡλικίας αὐτῶν,

ἀνοικτιμόνος ἡλικίας,

ὡς εἶπεν ὁ Λαφονταίνος. Ὡ! ναὶ, ἀληθῶς εἶναι ἀνηλεῆ τὰ παιδιὰ ταῦτα τῶν ἐσοχῶν, τὰ παραμελοῦντα τὸ σχολεῖον χάριν τῆς τῶν φωλεῶν θήρας. Τὰ ὡὰ, ὅπως καὶ αἱ νεαραὶ νεοσσιαὶ ἔχουσιν ἐνδιαφέρον δι' αὐτά: δὲν συντρίβουσι μόνον τὰ μὲν, ἀλλὰ καταστρέφουσι οἰκτρῶς τὰς νεοσσιὰς διὰ τῆς πείνης καὶ τῶν βρασάνων.

Οἱ δὲ γονεῖς τῶν ἀχρεῶν τούτων παιδιῶν, ἀντὶ νὰ τὰ στείλωσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ἀφοῦ μαστιγώσωσιν αὐτὰ προσηκόντως, παρίστανται μετὰ ψυχρᾶς ἀδιαφορίας ἐνώπιον τῶν σκληρῶν τούτων πράξεων. Γονεῖς καὶ τέκνα ἀγνοοῦσιν ἀναμφιβόλως τοὺς ὠραίους τούτους τῆς Γραφῆς λόγους: «Ἄν περιπατῶν εὖρης καθ' ὁδόν, ἐπὶ δένδρου ἢ κατὰ γῆς, τὴν μητέρα ἐπώλζουσιν τὰ μικρὰ ἢ τὰ ὡὰ, δὲν θέλεις λάβει ποσὴν τὴν μητέρα οὔτε τὰ μικρὰ αὐτῆς, ἀλλὰ θέλεις καταλίπει αὐτὰ ἐλεύθερα, ἵνα μὴ σοὶ συμβῇ τι κακὸν καὶ ζήσης ἐπὶ μακρὸν χρόνον.» Ἄν τοῦλάχιστον ἀγνοοῦντες τὴν Γραφήν, ἐγνώριζον τὸ συμφέρον τῶν!

Εἶναι ἀπαρίθμητοι αἱ τοιαῦται καταστροφαί: οἱ δὲ κατοικήσαντες ἐν ταῖς ἐσοχαῖς γνωρίζουσιν, ὅτι συνηθέστατα εἶδον περὶ τὴν ἐσπέραν παιδιὸν ἀποκομίζον ἑκατοντάδα ὧν καταγῶγῃς διαφόρου.

Πῶς δὲ τὰ ἀνυπεράσπιστα ταῦτα γένη καταβῶσαν νὰ ἐπιζήσωσι τοῦ μανιώδους τούτου πολέμου; . . . Εἶναι ἐν τῶν μυστηρίων ἐκείνων, ἅτινα δύναται νὰ ἐξηγήσῃ μόνον ἡ θαυμασία ἀγαθότης, δι' ἧς ὁ Θεὸς ἐπανορθοῖ ἀκαταπαύστως τὰ ἀμαρτήματα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου πλάσματός του. »

ΚΩΜΙΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ

Γνωστὸν εἶναι τοῖς πᾶσιν ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Β', νῦν αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας, ἀπληλευθέρωσε τοὺς δούλους ἐν τῇ ἀπεράντῳ ἐκείνῃ χώρᾳ, καὶ κατέστησεν εἰσέτι πολίτας ῥώσους ἐπέκεινα τῶν εἰκοσιν ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ἀναντιρρήτως δὲ ἡ πράξις αὕτη θέλει καταστήσῃ ἀθάνατον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου αὐτοκράτορος. Καὶ ναὶ μὲν οἱ δοῦλοι ἐκείνοι ὀφίσταν-

το δουλείαν οὐχὶ σκληράν, διότι συνήθως οἱ δεσπόται ῥῶσοι ἔζων ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν δούλων των καὶ ἐφέροντο ἡπιώς πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ καίτοι τοιαύτης οὐσης τῆς δουλείας ἐν Ῥωσίᾳ, ἡ δουλεία ἀείποτε ἔμενε θεσμὸς ἄτοπος καὶ ἄγων ἀείποτε εἰς ἄτοπα, ἔστιν ὅτε καὶ εἰς σκληρὰ ἐξαγόμενα. Τὸ δικαίωμα ἰδίως τοῦ νὰ τιμωρῶνται οἱ δούλοι διὰ μαστιγώσεων αὐθωρεὶ καὶ ἄνευ ἐλαχίστης διαδικασίας ἐπὶ τῇ ἀπλῇ διαταγῇ τοῦ κυρίου, ἔδωκε πολλάκις ἀφορμὴν εἰς ἀλλοκότους παραινέσεις καὶ εἰς λάθην ἀνεπανόρθωτα.

Εἰς ἀπόδειξιν τῶν λόγων μας ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὸ ἐπόμενον γεγονός, λαβὼν τὴν λύσιν ἱκανῶς γελοίαν.

Ὁ κόμης δὲ Σεγοῦρ, χρηματίσας πρεσβευτῆς ἐν Πετροπόλει ἐπὶ Αἰκατερίνης Β', διηγεῖται ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ, ὅτι ἡμέραν τινὰ εἶδεν εἰσερχόμενον παρ' αὐτῷ λίαν δρομαίως ἄνθρωπον τινα τεταραγμένον, καὶ κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ φόβου, τῆς δόξης καὶ τῆς ὁργῆς· αἱ τρίχες τοῦ ἥσαν ἀνορθωμένοι, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐρυθροὶ καὶ μεστοὶ δακρύων, ἡ φωνὴ τοῦ διακεκομμένη καὶ τὰ ἐνδύματά του ἐν ἀταξίᾳ· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο γάλλος τὴν ἐθνικότητα.

«Ἐρωτήσας αὐτὸν, ἐξακολουθεῖ διηγούμενος ὁ συγγραφεὺς τῶν ἀπομνημονευμάτων, περὶ τῆς αἰτίας τῆς ταραχῆς τοῦ παραχῆς καὶ λύπης, ἤκουσα αὐτὸν λέγοντά μοι ὡς ἔπεται.—Κύριε κόμη, ἐπικαλοῦμαι τὴν προστασίαν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος κατὰ πράξεως ἀδίκου καὶ σκληροῦ συνάμα· κατὰ διαταγὴν ἐνὸς ἰσχυροῦ κυρίου μὲ ἐξύβρισαν ἄνευ ἀφορμῆς, καὶ μοὶ κατέφερον ἑκατὸν διὰ τῆς μαστιγῆς πληγὰς.

—Τοιαύτη διαγωγή, τῷ ἀπῆντησα, θὰ ἦτο ἀδικαιολόγητος, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι βαρὺ τι παράπτωμα τὴν προκάλει. Ἐὰν ἀληθῶς οὐδεμία ἀφορμὴ ὑπῆρξεν, ὡς σεῖς διατείνεσθε, εἶναι ἀνεξήγητος καὶ ὅλως ἀπίθανος· ἀλλὰ τίς ἔδωκε ἄρα γε τοιαύτην διαταγὴν;

—Ὁ δὸς τὴν διαταγὴν εἶναι, εἶπέ μοι ὁ παραπονούμενος, ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ κόμης δὲ Βροῦκε, διοικητῆς τῆς πόλεως.—Εἴσθε τρελλοὶ, ἐπανελάβον ἐγὼ, εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἄνθρωπος χαίρων τοσαύτην ὑπόληψιν, καὶ τοσοῦτον ὢν πεφωτισμένος ὅσον ὁ κόμης δὲ Βροῦκε, νὰ προσερχθῇ πρὸς γάλλον οὕτω βιαίως, ἐὰν μὴ τοῦλάχιστον τὸν προσεβάλλετε ἀτομικῶς.

—Οἱμοὶ! κύριε, ἀπῆντησεν ὁ ἐγκαλῶν, ἐγὼ οὕτε κἂν ἐγνώρισα ποτὲ τὸν κόμητα Βροῦκε· εἶμαι μάγειρος τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ κύριος διοικητῆς εἶχεν ἀνάγκην μαγείρου ἐπορεύθην εἰς τὸ μέγαρόν του, καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ μεῖσθαγον εἰς τὰ δωμάτιά του. Μόλις ἡ ἐξοχότης τοῦ ἤκουσεν ὅτι ἦλθεν ὁ μάγειρος, διέταξε νὰ μὲ μαστιγώσωσιν ἑκατοντά-

κις, ὅπερ καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκτελεσθῇ. Τὸ συμβάν σᾶς φαίνεται ἴσως ἀπίθανον, καὶ ὅμως εἶναι δυστυχῶς πραγματικὴ ἀλήθεια· οἱ ὅμοί μου δὲ δύνανται ἐν ἀνάγκῃ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τρομερὰ ἀπόδειξις.

—Ἀκουσον, τῷ λέγω ἐπὶ τέλους, ἐὰν ἐναντίον ὅλων τῶν φαινομένων εἶπατε ἀλήθειαν, ἐγὼ θὰ λάβω ἱκανοποίησιν διὰ τὴν γενομένην κατὰ σοῦ ὕβριν, οὕτε θὰ ὑποφέρω ποτὲ νὰ ὑβρίζωνται οὕτως οἱ συμπατριῶταί μου, οὓς καθῆκον ἔχω νὰ προστατεύω. Πρόσεξον ὅμως καλῶς μήπως μοὶ διηγῇς μύθους, διότι θὰ σὲ κάμω νὰ μεταμεληθῇς διὰ τὸ ψεῦδός σου. Φέρε καὶ δὴς σὺ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν διοικητὴν τὸ γράμμα τὸ ὁποῖον θὰ γράψω πρὸς αὐτόν· εἰς τῶν ἀνθρώπων μου θέλει σὲ συνοδεύσει.

Τῶντι, παραχρῆμα ἔγραψα τῷ κόμητι δὲ Βροῦκε, ὅπως τῷ ἀνακοινώσῃ τὴν ἀλλόκοτον καταμύνησιν ἣτις μοὶ ἐγένετο. Τῷ ἔλεγον πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι εἰ καὶ μοὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ δώσω πίστιν εἰς αὐτὴν, ἡ ὑποχρέωσις ὅμως τοῦ νὰ προστατεύω πάντα γάλλον μοὶ ἐπέβαλλε τὸ καθῆκον νὰ ζητήσω ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀλλοκότου τούτου γεγονότος, διότι ἐπὶ τέλους ἐδύνάτο ὑπάλληλός τις, καταχρώμενος τὸ ὄνομά του, νὰ ἔπραξε τὴν ἀδικίαν ταύτην. Τῷ ἔκαμνον δὲ γνωστὸν ὅτι περιέμενον ἀνυπομόνως τὴν ἀπάντησίν του, ὅπως ἐπιληφθῶ τῶν ἀναγκαίων μέσων πρὸς τιμωρίαν τοῦ καταγγέλαντος εἰ κατεψεύδετο οὗτος, καὶ τῷ ἀποδώσω δικαιοσύνην, εἰ, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν.

Δύο ὥραι εἶχον παρέλθει χωρὶς νὰ λάβω καμμίαν ἀπάντησιν. Ἦρχιζα νὰ χάνω τὴν ὑπομονὴν καὶ ἠτοιμάσθην νὰ ἐξέλθω ὅπως ἀναζητήσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν διασάφησιν τοῦ πράγματος, ὅτε εἶδον ἐξαίφνης ἐρχόμενον τὸν φίλον, ὅστις τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ὁ ἴδιος· ἡ ὄψις τοῦ ἦτο γαλινιαία, τὰ χεῖλη τοῦ ἐμειδίων· καὶ τέλος οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἔστειλον ὑπὸ τῆς χαρᾶς.

—Λοιπὸν! ἔφερες, τῷ λέγω, ἀπάντησιν;
—Ὅχι, κύριε· ἡ ἐξοχότης τοῦ θὰ σᾶς τὴν στείλῃ ὁ ἴδιος μετ' οὐ πολὺ· ἀλλ' ἐγὼ δὲν παραπονοῦμαι πλέον· εἶμαι τώρα εὐχαριστημένος, πολὺ μάλιστα εὐχαριστημένος· ὑπῆρξε μία παραινέσις· ἐγὼ δὲ δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ πράξω ἢ νὰ εὐχαριστήσω ὑμᾶς διὰ τὴν καλοκάγαθίαν σας.

—Πῶς! καὶ τάχα αἱ ἑκατὸν μαστιγώσεις δὲν σοῦ μένουν πλέον;—Ἀπ' ἐναντίας, κύριε πρέσβε, μοῦ μένουν καὶ μοῦ καλομένουν· ἀλλὰ, μὰ τὴν πίστιν μου, μοῦ περιέδωσαν τὰς πληγὰς τούτω καλὰ ὥστε μὲ ἔκαμαν νὰ ὑποφέρω ἀγογγύστως τὴν τύχην μου. Ἰδοὺ δὲ πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα· Ὁ κόμης δὲ Βροῦκε εἶχε ῥῶσόν τινα μάγειρον, γεννηθέντα ἐν τῷ κτήματι αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ συμβάν-

τος μοι, εἶχε λειποτακτήσει, καὶ εἶχε, καθὼς λέγουσι, κλέψει. Ἡ ἐξοχότης τοῦ ὁ κόμης διατάξας νὰ τὸν καταδιώξωσιν, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἅμα ὡς παρουσίαζον αὐτὸν ἐνὸς πτόν του.

Ἐτοχε λοιπὸν κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ παρουσιασθῶ ἐγὼ ὅπως λάβω τὴν κενωθεῖσαν θέσιν· ὅτε ἤνοιξαν τὴν θύραν τοῦ δωματίου τοῦ διοικητοῦ, οὗτος ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ εἰργάζετο μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἔχων ἐστραμμένα πρὸς μετὰ νῶτα. Ὁ εἰσαγαγὼν με ὑπηρέτης προπορευθεὶς εἶπε· Δέσποτα, ἰδοὺ ὁ μάγειρος. Παρευθὺς τότε ἡ ἐξοχότης τοῦ, χωρὶς νὰ στραφῇ νὰ μὲ ἴδῃ, ἀπῆντησε.—Πολὺ καλὰ, νὰ τὸν φέρουν εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ νὰ τῷ δώσουν ἑκατὸν ραβδισμοὺς, καθὼς διέταξα. Ἐν τῷ ἅμα ὁ ὑπηρέτης κλείει τὴν θύραν, μὲ συλλαμβάνει, μὲ σύρει βιαίως καὶ προσκαλεῖ τοὺς συνυπηρέτας τοῦ, οἵτινες ἄνευ οἰκτιρμοῦ, ὡς εἶχον ὑμῖν εἰπῇ, ἐπιβάλλουν ἐπὶ τῆς ῥάχους ἐνὸς πτωχοῦ γάλλου μαγείρου, τοὺς διὰ τὸν λειποτάκτην ῥῶσον μάγειρον προωρισμένους ραβδισμοὺς.

Ἡ ἐξοχότης τοῦ, οἰκτεῖρων με μετ' ἀγαθότητος, ἠθέλησε νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν κακὴν ταύτην συνενόησιν, καὶ ἐτελείωσε τοὺς παρηγορητικούς του τούτους λόγους διὰ τῆς προσφοράς τοῦ μεγάλου τούτου σάκκου, ὃν βλέπετε ἐδῶ μεστὸν χρυσοῦ.

Τότε ἀπέπεμψα τὸν πτωχὸν αὐτὸν διάβολον, μὴ δυνάμενος νὰ μὴ θαυμάσω ὁπόσον εὐκόλως κατεσιγάσθῃ ἡ δικαία ἀγανάκτησίς του.

Ἐτερόν τι γεγονός, ὃ κατωτέρω ἐκθέτομεν, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν γελοίαν λύσιν καταλήξαν, ἀποδεικνύει ἐπίσης ὁπόσα κακὰ δύνανται νὰ συμβῶσιν εἰς χώρας ὅπου ὁ νόμος εἶναι ἡ θέλησις τοῦ Μονάρχου, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι οὗτος εἶναι ὁ κάλλιστος τῶν ἡγεμόνων. Τὸ συμβάν περὶ οὗ ὁ λόγος διεδραματίσθη ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β', ἣτις ὑπῆρξε κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἀπάντων τῶν συγχρόνων ὑψηλῶν της, ὑπόδειγμα συνέσεως, καλοκάγαθίας καὶ ἡπιότητος.

Πλουσιώτατός τις ξένος, Σούδερλανδ καλούμενος, ἦτο τραπεζίτης τῆς αὐλῆς καὶ εἶχε λάβει τὴν ῥωσικὴν ἐθνικότητα· ἀπῆλθε δὲ μεγάλως τὴν εὐνοίαν τῆς αὐτοκρατορίας. Πρωτὰν τινὰ ἀναγγέλλουσιν αὐτῷ ὅτι ἡ οἰκία τοῦ περιεζώσθη ὑπὸ χωροφυλάκων, καὶ ὅτι ὁ διευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας ζητεῖ νὰ τῷ ὁμιλήσῃ.

Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, Ρελιέρ καλούμενος, εἰσερχεται ἐν τῇ οἰκίᾳ λίαν στενοχωρημένος.

—Κύριε Σούδερλανδ, τῷ λέγει, μετ' ἀληθοῦς λύπης σᾶς λέγω ὅτι ἐπεφορτίσθη παρὰ τῆς χαριτοθύτου ἀνάσσης μου νὰ ἐκτελέσω διαταγὴν τινα, ἥς τὸ αὐστηρὸν μὲ καταπομάζει καὶ μὲ κατακυλπεῖ, ἀγνοῶ δὲ τίνας ἐνεκα παρπτώματος ἢ τίνος ἔνεκεν ἐγκαλήματος ἐξεγεί-

ρατε ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

—Καὶ ἐγὼ, κύριε, ἀπῆντησεν ὁ τραπεζίτης, ἀγνοῶ τοῦτο ὅσον ὑμεῖς καὶ πλέον ἔτι, ἡ δὲ ἐκπληξίς μου ὑπερβαίνει τὴν ἰδικήν σας. Ἀλλὰ τέλος πάντων, ποῖα εἶναι ἡ διαταγὴ αὕτη;

—Κύριε, ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀξιωματικὸς, τῇ ἀληθείᾳ μὲ λείπει τὸ θάρρος νὰ σᾶς τὴν φανερώσω. . .

—Τί λοιπὸν, ἀπώλεσα τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς αὐτοκρατορίας;

—Ἄν τοῦτο ἦτο μόνον, δὲν θὰ μὲ ἐβλέπατε τοσοῦτον περίλυπον. Ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπανερχεται καὶ μία θέσις ἀποδίδεται πάλιν.

—Καὶ καλὰ! πρόκειται ἄρα γε νὰ μὲ ἀποπέμψωσιν εἰς τὴν πατρίδα μου;

—Τοῦτο θὰ ἦτο ὀχληρὸν, ἀλλ' ἄνθρωπος πλούσιος ὅσον ὑμεῖς παντοῦ δύναται νὰ ζήσῃ εὐτυχῆς.

—Ἀλλὰ, πρὸς Θεοῦ, ἀνέκραξε τότε τρέμων ὁ Σούδερλανδ, πρόκειται νὰ μ' ἐξορίσωσιν εἰς τὴν Σιβηρίαν;

—Φεῦ! καὶ ἐκεῖθεν ἐπανερχεταί τις.

—Νὰ μὲ ῥίψωσιν εἰς τὰς φυλακάς;

—Ἄν τοῦτο, ἦτο, θὰ ἐξήρχετο ἐκεῖθεν.

—Παναγία μου! θέλουν νὰ μὲ δώσουν τὸ κνούτον;

—Ἡ τιμωρία αὕτη εἶναι τρομερὰ, ἀλλὰ δὲν φονεύει.

—Καὶ λοιπὸν, εἶπεν ἱλιγγίῳ ὁ τραπεζίτης, ἡ ζωὴ μου εἶναι εἰς κίνδυνον; Ἡ αὐτοκράτειρα, ἡ τόσῃ καλῇ, ἡ τόσῃ εὐσπλαγχνῇ, ἡ τις πρὸ δύο ἔτι ἡμερῶν μοὶ ἐλάλει μετὰ τοσαύτης ἀγαθότητος, αὐτῇ θέλει. . . ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω. Αἶ, πρὸς Θεοῦ, τελείωσε· ὁ θάνατος θὰ ἦτο ἦτον σκληρὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορον ταύτην προσδοκίαν.

—Πολὺ καλὰ, φίλτατέ μοι, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ διευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας μετὰ φωνῆς κλαυθμηρᾶς, ἡ χαριτόβουτος ἄνασσά μου μοὶ ἔδωκε διαταγὴν νὰ κάμω νὰ σᾶς ταριχεύουν.

—Νὰ μὲ ταριχεύουν! ἐκραύγασεν ὁ Σούδερλανδ προσβλέπων ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν ἀξιωματικόν· σεῖς ἐχάσατε βεβαίως τὸν νοῦν σας, ἡ ἡ αὐτοκράτειρα δὲν ἔχει τὸν ἰδικόν της· ὅπως· δῆποτε δὲν θὰ ἐλαμβάνετε τοιαύτην διαταγὴν χωρὶς νὰ ὑποδείξητε συνάμα καὶ τὸ βάρεθρον καὶ ἀλλόκοτον αὐτῆς.

—Ἀλλοίμονον, πτωχέ μου φίλε, ἔπραξα ὅ,τι συνήθως δὲν τολμῶμεν ποτὲ νὰ πράττωμεν· κατέδειξα τὴν ἐκπληξίν μου, τὴν θλίψιν μου· ἤρχιζα μάλιστα νὰ τολμῶσω νὰ ἐκφέρω παράκλησιν τινα, ἀλλ' ἡ σεβαστὴ μου ἄνασσα, διὰ φωνῆς ὀργισμένης, ἐλέγχουσά μοι τοὺς δισταγμούς μου, μοὶ ἐπέταξε νὰ ἐξέλθω καὶ νὰ ἐκτελέσω αὐθωρεὶ τὴν διαταγὴν τῆς, προσθέσασα μάλιστα καὶ ταύτας τὰς λέξεις, αἵτινες ἀντηχοῦσιν εἰσέτι

εἰς τὰς ἀκοάς μου : Ὑπαγε, καὶ μὴ λησμονῆς ὅτι τὸ καθήκον σου εἶναι νὰ ἐκτελέῃς, ἄνευ γογγυσμῶν, τὰς παραγγελίας τὰς ὁποίας ἀ-
ξιώ νὰ σοὶ ἀναθέτω.

Θὰ ἐπεχειροῦμεν ἀδύνατον τι ἐὰν ἐπειρώμεθα νὰ παραστήσωμεν τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὀργήν, τὸν τρόμον, τὸν ἀπελπισμὸν τοῦ δυστυχοῦς τρα-
πεζίτου. Ἀφοῦ ἐπὶ τινὰ χρόνον παρεδόθη καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐκρηξιν τῆς λύπης του, εἰ-
δοποιήθη παρὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς ἀστυνομίας ὅτι εἶχεν ἐν τέταρτον τῆς ὥρας καιρὸν, ὅ-
πως τακτοποιήσῃ τὰς ὑποθέσεις του.

Τότε ὁ Σούδερλανδ παρακαλεῖ αὐτόν, τὸν καθικετεύει ἐπὶ πολλὴν ματαίως ὅπως τῷ δώσει καιρὸν νὰ γράψῃ ἐν γραμματίῳ πρὸς τὴν αὐ-
τοκράτειραν καὶ ἐπιμνησθῇ τὸ ἔλεος αὐτῆς. Ὁ ἀξιωματικὸς, καμφοδὶς τέλος ἐκ τῶν προσλιπα-
ρήσεών του, ἐνέδωκε τρέμων καὶ λαβῶν τὸ γραμματίον ἐξέρχεται, ἀλλὰ μὴ τολμῶν νὰ πο-
ρευθῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα, διευθύνεται κατεσπευ-
σμένως πρὸς τὸν κόμητα Βροῦκε.

Οὗτος ἐνόμισεν, ἀκούσας τὰ διατρέχοντα, ὅτι ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ἐτρελλάθη· τῷ εἶπε δὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, νὰ περιμεῖνῃ αὐτόν εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ τρέχει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἴδῃ τὴν αὐτοκράτειραν, πρὸς ἣν ἐξέθηκε τὰ δια-
τρέχοντα.

Ἡ Αἰκατερίνη, ἀκούσασα τὸ παράδοξον ἐ-
κείνο διήγημα, ἀνέκραξε· «Δίκαιε Θεέ! τί τρο-
μερὸν πᾶγμα! Τῇ ἀληθείᾳ ὁ Ρελιέφ ἔχασε τὸν νοῦν του. Κύριε κόμη, τρέξατε καὶ διατά-
ξατε τὸν ἀνόητον αὐτόν νὰ ὑπάγῃ ἀμέσως ν' ἀπαλλάξῃ τὸν δυστυχῆ τραπεζίτην μου ἀπὸ τοῦ τρόμου του καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ παρευθὺς αὐτόν.»

Ὁ κόμης ἐξέρχεται, ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν, ἐ-
πανέρχεται δὲ καὶ εὐρίσκει μὲ θαυμασμόν του τὴν Αἰκατερίνην πνιγομένην ὑπὸ γέλωτος. «Τώρα βλέπω, εἶπεν αὐτῇ, τὴν ἀφορμὴν σκηνῆς τόσον γελοίας ὅσον καὶ ἀκατανοήτου· πρὸ τινων ἐτῶν εἶχον ὠραῖόν τι κυνάριον τὸ ὅποιον ἡγάπων καθ' ὑπερβολήν, τὸ εἶχον δὲ ὀνομάσει Σούδερ-
λανδ, διότι οὕτως ὀνομάζετο ὁ ἄγγλος ὅστις μοὶ τὸ εἶχε χαρίσει. Τὸ κυνάριον ἐκεῖνο ἀπέθανε πρὸ ὀλίγου, ἐγὼ δὲ διέταξα τὸν Ρελιέφ νὰ τὸ ταριχεύσῃ, ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπον αὐτὸν διστάζον-
τα, ἐθυμώθη ἐναντίον του, νομίσασα ὅτι ἐκ ματαιοφροσύνης ἐθεώρει τὴν ἐντολήν μου ταύ-
την κατωτέρα τῆς ἀξίας του· ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ γελοίου τούτου αἰνίγματος.»

Τὶς ἀναγινώσκων τ' ἀνωτέρω, γελοῖα μὲν ὄντα ὑπὸ ἐποψίν τινα, ἀλλὰ τρομερὰ ὑπὸ ἐτέραν, δὲν πείθεται ὅτι τὰ ἄτοπα τὰ παρεπόμενα ἐλευθέ-
ροις πολιτευμασί, εἶναι μὴδὲν συγκρινόμενα πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὅποια εἶναι ἀδιαχώριστα, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν ἀπολυταρχικῶν κυβερνήσεων ;

*Μ.

ΠΑΓΕΤΩΔΗΣ ΣΕΛΗΝΗ

Γενικῶς πιστεύεται εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων, ὅτι κατὰ τινὰς μῆνας ἡ σελήνη, ὅτε καλεῖται πα-
γετώδης (lune-roussse), ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς βλαστήσεως. Τοῦτο ὑ-
πῆρξεν ἀφορμὴ ἀνεκδότου ἀστείου, ὅπερ διηγεί-
ται ὁ Ἀραγὼ ὡς ἑξῆς :

«Χαίρω τὰ μέγιστα βλέπων ὑμᾶς συνελθόν-
τας περὶ ἐμὲ, εἰπέ ποτε Λουδοβίκος ὁ ΙΗ' πρὸς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ γρῶφίου τῶν γεω-
γραφικῶν καταμετρήσεων (des longitudes), ἐλθούσης ἵνα προσφέρῃ αὐτῷ τὴν Ἐπετηρίδα καὶ τὴν Γνωσιν τῶν καιρῶν, καθότι θέλετε μοὶ ἐξηγήσῃ σαφῶς τί ἐστὶν ἡ παγετώδης σελήνη καὶ τίς ἡ ἐνέργειά αὐτῆς ἐπὶ τῶν σπαρτῶν.

»Ὁ Λαπλὰς, πρὸς τὸν ἀπετείνετο, ἔμεινε ὡς ἐμβρόντητος· ἐνῶ τοσαῦτα ἔγραψεν οὗτος περὶ σελήνης, οὐδέποτε ἀληθῶς ἐσκέφθη τι καὶ περὶ τῆς παγετώδους σελήνης. Συνεβουλεύετο δὲ διὰ τῶν βλεμμάτων τοὺς γείτονας αὐτοῦ· ἀλλ' οὐ-
δένα βλέπων πρόθυμον νὰ λάβῃ τὸν λόγον, ἡ-
ναγκάσθη νὰ ἀπαντήσῃ αὐτός. «Μεγαλειότατε, ἡ παγετώδης σελήνη οὐδεμίαν κατέχει θέσιν εἰς τὰς ἀστρονομικὰς θεωρίας, ἐπομένως δὲν δυνά-
μεθα νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν Ὑμετέραν Μεγα-
λειότητα».

»Τὴν ἐσπέραν ὁ βασιλεὺς νυθύμησε πολὺ διὰ τὴν ἀμηχανίαν, εἰς ἣν ἐνέβαλε τὰ μέλη τῆς ἐ-
πιτροπῆς. Ὁ δὲ Λαπλὰς μαθὼν τοῦτο ἤλθε πρὸς ἐμὲ εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον καὶ μὲ ἠρώτησεν ἐὰν ἡδυνάμην νὰ τὸν διαφωτίσω περὶ τῆς περιφῆ-
μου ταύτης παγετώδους σελήνης, ἥτις ἐγένετο ἀφορμὴ τοσοῦτον δυσχεροῦς δι' ἐαυτὸν συμ-
βάντος. Ὑπεσχέθη αὐτῷ ὅτι θέλω ζητήσει πληροφορίας παρὰ τῶν κηπουρῶν τοῦ βοτανικοῦ κήπου καὶ ἄλλων γεωργῶν. Τοιαύτη ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τοῦ ἑξῆς κεφαλαίου.

»Παγετώδης σελήνην καλοῦσιν οἱ κηπουροὶ ἐ-
κείνην, ἥτις ἀρχομένη κατ' Ἀπρίλιον, γίνεται πανσέληνος εἴτε περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἴτε συνηθέστερον κατὰ τὸν Μάιον. Κατ' αὐτοὺς δὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης ταύτης ἐξασκεῖ ἐπιβλα-
βὴ ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν νέων φυτῶν, καὶ καθ' ἃ βεβαιούσι παρετήρησαν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθριος, τὰ φύλλα καὶ οἱ κάλυ-
κες οἱ ἐκτεθειμένοι εἰς τὸ φῶς τοῦτο παγόνουν, μολοντί τὸ θερμόμετρον μένει πολλοὺς βαθμοὺς ὑπὲρ τὸ μηδέν. Προσθέτουσι δὲ ὅτι, ἐὰν νεφε-
λώδης οὐρανὸς κωλύῃ τὰς ἀκτίνες τῆς σελήνης νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῶν φυτῶν, δὲν συμβαίνουναι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, καί τοι ἄλλως τε ἡ κατὰ-
στασις τῆς θερμοκρασίας μένει ἡ αὐτή.

»Τὰ φαινόμενα ταῦτα φαίνονται δεικνύοντα ὅτι τὸ φῶς τοῦ ἡμετέρου δορυφόρου ἔχει παγε-
τώδη τινὰ ιδιότητα· καὶ ὅμως διευθύνοντες φα-
κοὺς καὶ μέγιστα ἀντανεκλαστικὰ κάτοπτρα

καὶ θέτοντες εἰς τὴν ἐστίαν αὐτῶν λίαν εὐαί-
σθητα θερμόμετρα, οὐδέποτε παρετήρησαμεν τι δυνάμενον νὰ δικαιολογήσῃ τοσοῦτον παράδο-
ξον συμπέρασμα. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἡ παγετώδης σελήνη τάσσεται μετὰ τῶν δη-
μῶδων προλήψεων, ἐνῶ οἱ γεωργοὶ μένουσιν εἰ-
σέτι πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν πα-
ρατηρήσεων αὐτῶν».

Οὐδεμίαν ὄντως ἐπιρροὴν ἔχει ἡ σελήνη ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ τούτου φαινομένου, καθόσον προκύπτει ἐκ τῆς κατὰ τὰς αἰθρίας ἐσπέρας ἀ-
κτινοβολήσεως, ἥτις δύναται νὰ καταδιβάσῃ τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἐδάφους ὃ ἕως 6 βαθμοὺς κα-
τωτέρω τῆς τοῦ αἵρος· ἐὰν τὴν ἄλλῃ τις αἰ-
τία, ὡς βόρειος ἄνεμος ἢ ἡ προσέλευσις εἰς ἐ-
κεῖνα τὰ κλίματα (τῆς βορ. Γαλλίας) πλωτῶν πάγων προσερχομένων ἀπὸ τὰς βορείους θαλάσ-
σας κατεβίβασεν ἤδη τὴν θερμοκρασίαν τοῦ αἵ-
ρος πλησίον τοῦ μηδενός, ἡ τοῦ ἐδάφους κατα-
βαίνει ἀφ' ἐαυτῆς ὑπὸ τὸ μηδέν καὶ τὰ φυτὰ πα-
γόνουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Ὁ στόμαχος καὶ ἡ καρδιά πρέπει νὰ ᾔναι εὐχαριστημένοι, ἵνα ἡδυνώμεθα θαυμάζοντες τὴν φύσιν. Ἄλλως ὁ ἥλιος φαίνεται ἡμῖν, ἐμοὶ τοῦ-
λάχιστον, μνηχνὴ πρὸς ὠρίμανσιν τῶν πεπό-
νων, ἡ σελήνη φανέρει τῶν κλεπτῶν, τὰ δέν-
δρα καύσιμος ὕλη, ἡ θάλασσα ἄλμυρον βευστὸν καὶ ἡ ζωὴ ἀνούσιος, ὡς νερόβραστος κολοκύν-
θη. (Ε. Ροῦδης.)

* * Ἡ φιλάρεσκος ὁμοιάζει τὴν ὠραίαν θά-
λασσαν. Ἐπιφάνεια ἀκτινοβολοῦσα, ἀντανα-
κλώσα τοῦ οὐρανοῦ τὸ μεῖδιμα, ἀλλὰ κρύ-
πτουσα ἄχανῃ πυθμένα, ὕπουλον ρεῦμα καὶ θά-
νατον. (Α. Ρ. Ραγκαβῆς.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ ζήτημα τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνθρώ-
που διηγείρε τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρωπολόγων. Ὑπάρχουσι πολλὰ στατιστικὰ σχετικὰ ὡς πρὸς τὸ ποικίλον ὕψος τοῦ ἀνθρωπίνου σώμα-
τος· ὡς δὲ συνήθως συμβαίνει οἱ περὶ ταῦτα ἀ-
σχοληθέντες διαφέρουσιν ἐν γένει ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα.

Κατὰ μελέτην τινὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ Ἀνθρωπολογικῇ Ἐπιθεω-
ρήσει, ὁ ὑψηλότερος ἄνθρωπος εἶναι Φινλανδὸς, ἔχων ὕψος μέτρων 2,83, ὁ δὲ βραχύσωμος εἶναι νάνος, ἔχων ὕψος 43 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων ὑπάρχουσιν ἄ-
πειροι διαφοραί. Τὸ κλίμα, αἱ ἑξέεις, τὰ ἔθνη ἀ-
σκοῦσιν ἐπίδρασιν σημαντικὴν ἐπὶ τοῦ μέσου ὕ-
ψους τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Παταγόνες εἶναι ἡ μόνη φυλὴ, ἥς τὸ μέ-
σον ὕψος εἶναι μέτρ. 1,78, οἱ Βοσιμάνς τῆς με-

1 Φύσις.

σημβρινῆς Ἀφρικῆς, εἶναι τοῦναντίον οἱ βραχυ-
σωμότεροι τῶν ἀνθρώπων· τὸ μέσον αὐτῶν ἀ-
νάστημα εἶναι 1,35 μέτρ. Ὁ μέσος ὅρος μετα-
ξὺ αὐτῶν τῶν ἄκρων εἶναι 1,60. Ἐν τούτοις ἡ Ἀνθρωπολογικὴ Ἐπιθεώρησις κατὰ πίνακας δημοσιευθέντας μέχρι τοῦδε, ἀναφέρει ὅτι ὁ μέ-
σος οὗτος ὅρος πρέπει νὰ εἶναι μεγαλειότερος· παραδέχεται δὲ ὡς μέσον ὅρον τὸν 1,65.

Τὸ γυναικεῖον ἀνάστημα διέφυγεν ἄχρι τοῦ-
δε τὰς ἐρεῦνας τῶν στατιστικῶν.

Κατὰ τὸ νεώστεν ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ Μαυ-
ρικίου Βλὸκ (Maurice Block) l'Europe poli-
tique et sociale, ἡ κατανάλωσις τῆς ζαχα-
ρεως κατὰ κεφαλὴν εἶναι ἐν Ῥωσίᾳ 1 χιλιόγρ. 2, ἐν Αὐστρίᾳ 2 χιλιόγρ. 4, ἐν Πρωσίᾳ 3 χι-
λιόγρ. 7, ἐν Βελγίῳ 4 χιλιόγρ. 06, ἐν Ὀλ-
λανδίᾳ 7 χιλιόγρ. 3, ἐν Γαλλίᾳ 7 χιλιόγρ. 4, ἐν Ἀγγλίᾳ 19 χιλιόγρ. 88. Ὡστε μόνῃ ἡ Ἀγ-
γλία καταναλίσκει τὸ ἥμισυ τῆς ζαχαρέως, ἢν καταναλίσκει πᾶσα ἡ λοιπὴ Εὐρώπη.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φωτός ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου.

Α'

Τὸ φῶς, τοῦ ὁποίου πρώτη καὶ κυρία πηγὴ εἶναι ὁ ἥλιος, συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν βλά-
στησιν τῶν φυτῶν ὡς καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων. Πολλάκις ἕκαστος ἡμῶν ἔτυχε νὰ ἴδῃ φυτὰ βλαστάνοντα εἰς τὸ σκότος ἢ καὶ εἰς μέ-
ρη σκιερὰ· τὰ φυτὰ αὐτὰ, ὅσον καὶ ἂν τὰ πε-
ριποιώμεθα, ὅσον καὶ ἂν τοῖς παρέχωμεν τρο-
φήν διὰ κόπρου καὶ ποτίσματος, δὲν προκό-
πτουσι ποτέ· ἀλλὰ τὰ βλέπομεν λευκὰ σχεδόν, καὶ στερούμενα τοῦ πρασίνου χρώματός των, λε-
πτὰ, εὐθρυπτα, ἀσθενῆ καὶ μὴ ἔχοντα φύλλα ἄφθονα, καταπίπτοντα δὲ καὶ τάχιστα μαραι-
νόμενα καὶ σηπόμενα, πρὶν ἢ δυνηθῶσι νὰ πα-
ράξωσιν ἄνθη καὶ καρποὺς. Ὅσακις εἰς ἐν χω-
ράφιον ὑπάρχουσι δένδρα, βλέπομεν τὴν σποράν προκόπτουσαν μὲν καὶ ἀκμαίαν πάντοῦ, ὅπου αἱ εὐεργετικαὶ τοῦ ἡλίου ἀκτίνες τὴν ζωογό-
νοῦσιν, ἀσθενῆ δὲ καὶ ἀθλίαν καθ' ὅλην τὴν πε-
ριοχὴν τῶν δένδρων, ἅτινα διὰ τῶν φύλλων των σκιάζουσι τὰ ὑπ' αὐτὰ φυτὰ, καὶ τὰ στεροῦσι τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ ἄν-
θρωπος, ὅσακις διὰ μακροῦ στερηθῇ τοῦ ἡλια-
κοῦ φωτός, καθίσταται ὠχρόλευκος καὶ χάνει τὴν ἀνθηρὰν ἐκείνην χροιάν, ἥτις εἶναι τὸ σύμ-
βολον τῆς εὐεξίας· αἱ ἀρκες του γίνονται μαλθα-
καί, τὸ δέρμα του χαλαροῦται καὶ λαμβάνει ὑ-
γρότητα ψυχράν. Ἐὰν δὲ παραταθῇ ἐπὶ πολὺ ἡ στέρησις τοῦ φωτός, μαραίνεται ὁ ἄνθρωπος κατ' ὀλίγον, ἐξασθενεῖ καὶ ἀποθνήσκει ἐπὶ τέλους φθισικός· τοιαῦτα θλιβερά παραδείγματα παρα-
τηροῦνται πάμπολλα εἰς τὰς σκοτεινὰς φυλά-

κάς, όπου κρατούνται δέσμοι οί κακούργοι, εἰς τὰ μεταλλεῖα, τὰ λατομεῖα καὶ ἀνθρακωρυχεῖα, όπου χιλιάδες δυστυχῶν ὄντων ἐνταφιάζονται ζῶντα, ἵνα κερδίσωσι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῆς οἰκογενείας των! Πλὴν δὲ τούτων παρατηρήσατε μετὰ προσοχῆς τοὺς κατοίκους μιᾶς πόλεως, καὶ θέλετε ἴδει πόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀναλόγως τοῦ εὐφωτιστοῦ ἢ μὴ τῶν συνοικιῶν, ἃς κατοικοῦσιν. Ὅπου τῆς πόλεως οἱ δρόμοι εἶνε εὐρεῖς καὶ ἐκτεθειμένοι πρὸς τὸν ἥλιον, όπου ὑπάρχουσι πλατεῖαι, όπου αἱ οἰκίαι εἶνε κτισμέναι εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δέχωνται ἄφθονον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἐκεῖ οἱ κάτοικοι εἶνε ζῶηροι, εὐθυμοι, καὶ φέρουσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου τὴν σφραγίδα τῆς εὐεξίας καὶ τῆς υἱείας. Ὅπου δὲ πάλιν αἱ ὁδοὶ εἶνε στεναὶ καὶ αἱ οἰκίαι σκοτειναί, καὶ δὲν ὑπάρχουσιν πλατεῖαι, ἐκεῖ τὸν ἀνάντιον οἱ ἄνθρωποι εἶνε ὠχροὶ καὶ καχεκτικοί. Τὰ τοιαῦτα δὲ ἀποτελέσματα παρατηροῦνται κυρίως ἐπὶ τῶν παιδιῶν. Εἶνε δὲ τόσον ἐπαισθητὴ ἡ ἐπὶ ῥεῖα τοῦ φωτὸς εἰς τὴν ὑπαρξίν μας, ὥστε ἐὰν ἐπὶ πολλὰς ὥρας μείνωμεν εἰς τὸ δωμάτιόν μας μὲ τὰ παράθυρα κατὰκλειστα, αἰσθανόμεθα ἐνδόμυχόν τινα ἀνησυχίαν καὶ βάρος τι ἀνεξήγητον εἰς τὴν καρδίαν· ἅμα δὲ ἀνοιξόμεν τὰ παράθυρα, πάραυτα ἀνακουφίζομεθα, καὶ μᾶς φαίνεται ὡς ν' ἀφαιρῆται βάρος τι ἀπὸ τὴν καρδίαν μας. Δικαίως δ' ἄρα εἶπεν ὁ ἐθνικός ἡμῶν ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, ὅτι «τὸ φῶς δροσίζει τὴν καρδίαν ὅταν τὸ νερὸ τὰ χεῖλη». Διότι πραγματικῶς οὐ μόνον ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ φωτὸς δι' αἰσθήματος λίαν ὀχληροῦ, καὶ κατὰ πολλὰ ὁμοίου τῷ τῆς δίψης· ἡ δὲ ἱκανοποίησις αὐτοῦ εὐαρεστεῖ καὶ εὐφραίνει τὸν ἄνθρωπον ὅσον καὶ ἡ δι' ὕδατος ἱκανοποίησις τοῦ αἰσθηματος τῆς δίψης.

*Ἐπεται συνέχεια.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Περὶ τῆς τροπῆς βαθμῶν τοῦ θερμομέτρου κατὰ Κέλσιον εἰς βαθμοὺς κατὰ Ῥεωμόρον.

Οἱ βαθμοὶ τῆς θερμοκρασίας οἱ παρεχόμενοι ὑπὸ τοῦ μετεωρολογικοῦ δελτίου τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν σημειοῦνται εἰς βαθμοὺς τῆς ἐκατονταβάθμου διαιρέσεως τοῦ θερμομέτρου, ἢ ὅπως κοινῶς λέγεται εἰς βαθμοὺς Κελσίου. Πολλοὶ ὅμως ἔχουσι θερμομέτρα τῆς κατὰ Ῥεωμόρον διαιρέσεως εἰς 80 βαθμοὺς καὶ εἶνε συνειδημένοι εἰς τὴν διαιρέσιν ταύτην, μάλιστα δὲ τοῦτο εἶνε πολὺ σύνθητος παρ' ἡμῖν. Πρὸς εὐκολίαν λοιπὸν αὐτῶν ὅπως μετατρέπωσι τοὺς βαθμοὺς Κελσίου εἰς βαθμοὺς Ῥεωμόρου, καὶ τ' ἀνὰ πάλιν, σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς·

Ἡ θερμοκρασία 0° εἶνε ἡ τοῦ τηκομένου πάγου καὶ διὰ τὴν μίαν καὶ διὰ τὴν ἄλλην διαίρεσιν καὶ εἶνε πάντοτε ἡ αὐτὴ, ὅταν ἐμβάψωμεν τὴν σφαῖραν τοῦ θερμομέτρου τὴν περιέχου-

σαν τὸν ὑδράργυρον εἰς τηκόμενον πάγον. Ἐὰν ἐμβάψωμεν αὐτὴν ἐντὸς ὕδατος ζέοντος εἰς μετὰλλινον ἀγγεῖον, ὁ ὑδράργυρος ἀνυψοῦται εἰς σταθερὸν σημεῖον, ὅσον χρόνον καὶ ἂν ἀφήσωμεν τὸ θερμομέτρον ἐντὸς τοῦ ὕδατος αὐτοῦ. Τὸ μεταξὺ τοῦ σημείου αὐτοῦ καὶ τοῦ 0 σταθερὸν διάστημα ὁ μὲν Ῥεωμόρος διήρξεεν εἰς 80 βαθμοὺς, ὁ δὲ Κέλσιος εἰς 100, ὅθεν ἔπεται ὅτι 80° Ρ. ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 100° Κ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ διάστημα διαιρεῖται κατὰ μὲν Ῥεωμόρον εἰς μικρότερον ἀριθμὸν, κατὰ Κέλσιον δὲ εἰς μεγαλύτερον, ἔπεται ὅτι οἱ βαθμοὶ τοῦ Ῥεωμόρου εἶνε μείζονες τῶν τοῦ Κελσίου. Ἐὰν λοιπὸν ἡ θερμοκρασία μεταβληθῇ κατὰ 1° Ρ. ἡ μεταβολὴ εἶνε μείζων παρὰ ἐὰν μεταβληθῇ κατὰ 1° Κ. Ἐὰν ἡ θερμότης ᾔνε 30° Ρ., αὕτη εἶνε μείζων παρὰ ἐὰν ᾔνε 30° Κ.

Ὅπως τρέψωμεν βαθμοὺς τῆς μιᾶς διαιρέσεως εἰς βαθμοὺς τῆς ἑτέρας, ἀναλογιζόμεθα ὅτι 80° Ρ. ἰσοῦνται πρὸς 100° Κ., ἐπομένως ὁ λόγος 1° Ρ. πρὸς 1° Κ. εἶνε $\frac{100}{80}$ καὶ τὰν ἀπάλιν 1° Κ. πρὸς 1° Ρ. $\frac{80}{100}$. Τὸ $\frac{80}{100}$ ἰσοῦται ἀπλοποιούμενον πρὸς $\frac{4}{5}$, τὸ δὲ $\frac{100}{80}$ πρὸς $\frac{5}{4}$. Ἐὰν λοιπὸν πρόκηται νὰ τρέψωμεν βαθμοὺς Ῥεωμόρου εἰς βαθμοὺς Κελσίου πρέπει νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐπὶ $\frac{5}{4}$. Ἐστω π.χ. νὰ τραπῶσιν 24 βαθμοὶ Ῥεωμόρου εἰς βαθμοὺς Κελσίου. Πολλαπλασιάζω τὸ 24 ἐπὶ $\frac{5}{4}$ ἥτοι $24 \times \frac{5}{4}$ καὶ εὐρίσκω, πολλαπλασιάζων τὸ 24 ἐπὶ τὸν ἀριθμητὴν 5 καὶ διαιρῶν τὸ γινόμενον 120 διὰ τοῦ παρανομαστοῦ 4, τὸν ἀριθμὸν 30. Λοιπὸν $24^\circ \text{P} = 30^\circ \text{K}$. Ἐστω ἀντιστρόφως νὰ στρέψω 20 βαθμοὺς Κελσίου εἰς βαθμοὺς Ῥεωμόρου. Πολλαπλασιάζω τὸ 20 ἐπὶ τὸ κλάσμα $\frac{4}{5}$ ἥτοι $20 \times \frac{4}{5}$ καὶ εὐρίσκω, πολλαπλασιάζων τὸ 20 ἐπὶ 4 καὶ διαιρῶν τὸ γινόμενον 80 διὰ 5, τὸν ἀριθμὸν 16. Λοιπὸν $30^\circ \text{K} = 16^\circ \text{P}$.

Εἰς τὸ δελτίον σημειοῦνται ὅχι μόνον οἱ ἀκέραιοι βαθμοὶ, ἀλλὰ καὶ τὸ δέκατον αὐτῶν πρὸς μείζονα ἀκρίβειαν τῆς μετρήσεως τῆς θερμοκρασίας· οὕτω π.χ. ἡ ἐλαχίστη θερμοκρασία τῆς 18^{ης} Ἰανουαρίου ε.ε. σημειοῦται ὡς ἔση πρὸς 3°8 Κ' αὕτη δηλαδὴ ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν 3 βαθμῶν καὶ 8 δεκάτων τοῦ βαθμοῦ, δηλαδὴ μεγαλύτερα τῶν 3 καὶ ὀλίγον μικρότερα τῶν 4 βαθμῶν. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς πρόκηται νὰ τραπῇ εἰς βαθμοὺς Ῥεωμόρου, πάλιν πρέπει νὰ τὸν πολλαπλασιάσωμεν ἐπὶ 4 καὶ τὸ γινόμενον 15,2 νὰ διαιρέσωμεν διὰ 5 καὶ οὕτως εὐρίσκομεν 3,0 ἥτοι 3°, 0 Ρ. Κ.

Οἱ Ὁλλανδοὶ οὐδεμίαν αἰσθάνονται συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἔχοντας χρῆν, φρονούντες ὅτι οὗτοι ἂν μὲν ᾔνε πτωχοὶ, συντηροῦνται διὰ ζημίαις τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν, ἂν δὲ πλούσιοι, δαπάναις τῶν κληρονόμων των.